

ใช้หลักศาสนาสร้างการพัฒนาโดยชุมชน

ชุมชนริศหิ

“กัมปง ตักวา”
ทางรอดของการแก้ปัญหา
จังหวัดชายแดนใต้

นิพนธ์วิธ
“กัมปง ตักวา”
ทางรอดของการแก้ปัญหา
จังหวัดชายแดนใต้

บรรณาธิการ	: สุวัฒน์ คงแป้น
กองบรรณาธิการ	: แวROOMลี แวบูละ ซอและ มะสอลา มุฮัมหมัดโยฮัน เปาะซา อูมา การเดร์ สฤชดี สัสดีพันธุ์
ที่ปรึกษา	: จำนงค์ จิตรนิรัตน์ ปรีดา คงแป้น พิชยา แก้วขาว ไพศาล ตะหลัน
พิมพ์ครั้งแรก	: พฤษภาคม 2552
เลขมาตรฐานสากล	: 978-974-300-072-0
ประจำหนังสือ	
จำนวนพิมพ์	: 5,000 เล่ม
สนับสนุนโดย	: • ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) • มูลนิธิชุมชนไท • องค์การแอ็คชั่นเอด ประเทศไทย
จัดพิมพ์โดย	: เครือข่ายชุมชนศรัทธา 297/68 ถนนหนองจิก ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 94000 โทร/โทรสาร 073-334222
ผู้ประสานงาน	: คณิงนิจ มากชูชิต โทรศัพท์ 081-5425178 แวROOMลี แวบูละ โทรศัพท์ 081-4666017
พิมพ์ที่	: ดาวฟิล์มวิดีโอ/กราฟฟิก หาดใหญ่ 074-258243

อมงค์วิถี

کمفوخ تقوی

"กัมปง ตักวา"

ทางรอดของการแก้ปัญหา
จังหวัดชายแดนใต้

คำนิยม

แม้ว่าจังหวัดชายแดนใต้ นั้น จะเต็มไปด้วยสีสัน เหตุการณ์อันน่าหวาดเสียว ตื่นเต้นก็ตาม เอกสารนี้อ่านแล้ว ดูสงบเรียบๆ ออกจะคล้ายๆรายงานเสนอผู้บังคับบัญชาตามสายงานราชการ นอกจากนั้นเมื่อพลิกดูอย่างผิวเผิน อาจเห็นว่าเป็นเรื่องธรรมดาๆ การพัฒนาจากข้างล่างโดยประชาชน ที่เดี๋ยวนี้นักคนเน้นย้ำว่าสำคัญมากและเป็นสิ่งจำเป็นแต่ก็ไม่มีใครทำ จริงจัง เพียงเก็บไว้โฆษณาเท่านั้น

มาสะกิดใจอยู่ที่ชื่อ ชุมชนศรัทธา “กัมปง ตักวา” ทางรอดของการแก้ปัญหา จังหวัดชายแดนใต้ ช่าง เป็นชื่อที่ไพเราะ ลึกซึ้ง จับใจ ทำให้หวลหาสังคมที่มีจิตวิญญาณ มีความรัก สามัคคีและเอื้อเฟื้อเกื้อกูล ที่เคยมีในอดีต ก่อนที่วัตถุนิยมและทุนนิยมมาทำให้เกิด การแก่งแย่งแข่งขัน ปะทะขัดแย้ง แย่งชิงผลประโยชน์กันและกัน นอกจากนั้นแล้ว การกล่าวอ้างว่า เป็นทางรอดของการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนใต้ ทำทนายให้กลับไปอ่านใหม่อย่างละเอียด ว่าจะ เป็นแนวทางแก้ไขปัญหาก็จริงหรือ

จากการอ่านอย่างละเอียดและไตร่ตรองทำให้เห็นว่า ในแนวทางที่เสนอนี้ มีอะไรลึกซึ้ง สำคัญ และอาจช่วยแก้ปัญหาของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ความจริงถ้านำมาปรับปรุงน่าจะ นำมาใช้แก้ปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยทั่วไป ได้ด้วย

ใน การวิเคราะห์ปัญหา โครงการานี้พิจารณาปัญหาได้ลึกซึ้งกว่าที่เคยเห็นมา เพราะชี้ให้เห็นถึงความขัดแย้งในเชิงวัฒนธรรม และการพัฒนาที่ไม่สมดุลระหว่างด้านวัตถุ กับจิตวิญญาณ นอกจากนั้นยังระบุด้วยว่าปัญหาที่แท้จริงคือ ปัญหาหลักศาสนา และปัญหาชาติพันธุ์

สำหรับการแก้ปัญหา เอกสารฉบับนี้วิจารณ์ว่า

“การแก้ปัญหาที่ผ่านมาไม่ได้ผลเท่าที่ควร เนื่องจากไม่เข้าใจโจทย์ปัญหาอย่างแท้จริง ตั้งสมมติฐานมุ่งแต่เพียงอย่างเดียว คือ การแบ่งแยกดินแดน โดยขาดการมองปัญหาเชิงโครงสร้างที่มีความแตกต่างทำให้ แก้ปัญหาโดยใช้กำลัง เป็นด้านหลัก อีกทั้งการแก้ปัญหา

เชิงสังคมจิตวิทยา ก็กลับสุดโต่ง มุ่งชนะใจประชาชน ด้วยวิธีการสังเคราะห์ ด้วยโครงการ สังเคราะห์ ด้วยโครงการประชานิยม และกิจกรรมมากมาย แต่ขาดกระบวนการพัฒนาที่ถูกต้อง ไม่มีความต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนอ่อนแอ รวมทั้งความไม่เป็นเอกภาพในเชิงการบริหารเพราะภาคส่วนราชการยังทำงานแบบแยกส่วน ขาดการบูรณาการทั้งงบประมาณและบุคลากร ต่างฝ่ายต่างคิด ต่างฝ่ายต่างทำ ผลกรรมสุดท้ายตกอยู่กับประชาชน และก็ไม่ได้ชนะใจประชาชนใดๆ ทั้งสิ้น กลับเพิ่มความไม่น่าเชื่อถือด้วยซ้ำไป”

แล้ว ยังชี้ให้เห็นอีกด้วย ว่าการพัฒนาที่แล้วล้าแล้ว เพราะขาดมิติของศาสนธรรม ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ไม่ได้เปิดโอกาสให้คณะผู้นำในหมู่บ้าน (ผู้ใหญ่บ้าน ไต้อะฮิมาม ผู้แทนอบต. และผู้นำธรรมชาติ) ได้แสดงบทบาทร่วมกัน

กระบวนการพัฒนาที่เอกสารนี้นำเสนอ เป็นกระบวนการที่พื้นที่เป็นหลัก มีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่เป็นสิ่งสำคัญ โดยใช้การศาสนาเป็นกรอบที่อ้างอิงของกิจกรรมการพัฒนา ในการปฏิบัติงานให้ ๔ เสาหลัก คือ ผู้ใหญ่บ้าน ไต้อะฮิมาม ผู้แทนอบต. และผู้นำธรรมชาติทำงานร่วมกัน โดยอาศัยหลักการศาสนาเป็นเครื่องเชื่อมความสามัคคี แทนที่การแบ่งอำนาจและการใช้อำนาจซึ่งมักทำให้เกิดความขัดแย้ง

ผมคิดว่าความนำเอาหลักศาสนาที่ต้องและวัฒนธรรมเป็นหลักในการพัฒนาแทนเงินตรา และอำนาจ การที่เอาคุณธรรมนำเศรษฐกิจ จะทำให้เกิดการพัฒนาที่แท้จริงและยั่งยืนขึ้นได้ ความขัดแย้งระดับชาติจะแก้ไขได้ก็ด้วยการสร้างชุมชนเข้มแข็ง มีความสามัคคี และพึ่งตนเอง

“ความจริงคนในพื้นที่ไม่ได้แยกระหว่างเรื่องทางโลกกับทางศาสนธรรม แต่กระบวนการของระบบประเทศเราจะแยกเรื่องทางโลกและทางธรรมออกจากกัน ทำให้เรื่องของคุณธรรม จริยธรรม ก็ไปอยู่มุมหนึ่ง จะไม่มาเกี่ยวข้องกับเรื่องของการพัฒนาอันนี้เป็นจุดอ่อนอย่างยิ่งของการปกครอง เช่นเดียวกันในระดับหมู่บ้าน/ชุมชน ผ่านศาสนาหรือไต้อะฮิมาม จำกัดพื้นที่ของการทำงานจะมุ่งเพียงแต่ในเรื่องของพิธีกรรมศาสนา โดยไม่มาเกี่ยวข้องกับปัญหาความเป็นอยู่ของคนในหมู่บ้านเท่าใดนัก เป็นการแยกส่วนกันโดยสิ้นเชิง แต่ในกระบวนการของ “หมู่บ้าน/ชุมชนศรัทธา” จะไม่มีการแยกส่วนและให้มีบูรณาการเป็นเนื้อเดียวกันได้

(ดร.ร.ว.อคิน รพีพัฒน์)

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	9
บริบทปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้	13
ชุมชนศรัทธา ทางรอดของประชาชนจังหวัดชายแดนใต้	21
การดำเนินงานโครงการชุมชนศรัทธา	33
ผลการดำเนินโครงการชุมชนศรัทธา	43
กรณีศึกษาชุมชนศรัทธา	51
บ้านปะแต เริ่มพัฒนาจากเด็กจุดเล็กๆ ก่อนขยายใหญ่	51
ตะโลอาโห้ นำศรัทธาจัดปัญหาความขัดแย้ง	55
ชาวโต๊ะเต็ง ใช้ศาสนาแก้ปัญหาความขัดแย้ง	57
บ้านลำลอง ใช้ชุมชนศรัทธาพัฒนาความมั่นใจให้แกนนำ	59
สะโลปาแต ใช้ศรัทธาชักนำเด็กและผู้ปกครองเดินตามหลักศาสนา	62
ชาวบ้านกะดูโต๊ะ เปิดใจกันมากขึ้นหลังมีโครงการชุมชนศรัทธา	66
หลากหลายมุมมองของ “คนมีศรัทธา”	70
ภาคผนวก	
ตรวจสอบสภาพชุมชนศรัทธา “คลี๊กลูกที่....เพื่อพี่น้องชายแดนใต้”	83
รายนามคณะกรรมการโครงการ	97

วัฒนธรรมที่ดี

“กัมปง ตักวา”

ทางรอดของการแก้ปัญหา
จังหวัดชายแดนใต้

คำนำ

การมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีครอบครัวที่อบอุ่น มีชุมชนที่น่าอยู่ มีสังคมที่ผู้คนสามารถพึ่งพากันได้ในยามตกทุกข์ได้ยาก เอาใจใส่ดูแลซึ่งกันและกัน มีการปกครองโดยหลักธรรมาภิบาล เป็นสิ่งที่ทุกคนคาดหวัง ซึ่งประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ก็มีความปรารถนาในลักษณะนี้เช่นเดียวกัน แต่ในอดีตที่ผ่านมา ประชาชนกลับประสบกับปัญหาที่รุมเร้ามากมาย รายได้ตกต่ำต้องอพยพไปหางานทำในพื้นที่อื่น ระบบการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับวิถีท้องถิ่น คุณภาพชีวิตโดยรวมต่ำกว่าปกติมาก เกิดความแตกแยกในหลายระดับ สภาพหมู่บ้าน/ชุมชนขบเซามากกว่าที่อื่นๆ และยังมีปัญหาในแง่มุมมองศาสนา กลายเป็นหมู่บ้าน/ชุมชนที่ไม่น่าอยู่ ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกนึกคิด และพยายามหาทางออกสำหรับตัวเองและสังคม

การหาทางออกของผู้คนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีวิธีการต่าง ๆ กัน ผู้คนจำนวนหนึ่ง อาจมองไม่เห็นทางออกอื่นสำหรับปัญหา จึงเลือกที่จะใช้วิธีการรุนแรง แต่ในขณะเดียวกันก็มีผู้คนจำนวนไม่น้อยเลือกแนวทางสันติวิธี จึงพยายามศึกษาเรียนรู้ และฝึกทักษะกระบวนการพัฒนาในโอกาสต่าง ๆ ฝึกฝนการใช้เครื่องมือที่มีอยู่หลากหลาย กับผู้รู้ผู้มีประสบการณ์ โดยมีเป้าหมายสุดท้าย คือ “ชุมชนน่าอยู่ ตามครรลองของ หลักศาสนาที่ถูกต้อง” ซึ่งการที่จะเดินไปสู่จุดหมายได้จะต้องเปิดโอกาสและเปิดพื้นที่ให้ ประชาชนกำหนดวิถีการดำเนินชีวิตของตนเอง และรัฐต้องใช้หลักธรรมทางศาสนาที่ถูก ต้องส่งเสริมความร่วมมือให้ประชาชนพัฒนาชีวิตและชุมชนของตนเอง เป็นการปกครอง โดยไม่ปกครองและต้องปฏิบัติต่อประชาชนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม

โครงการชุมชนศรัทธา เป็นทางออกหนึ่งตามแนวสันติวิธี ใช้กระบวนการ พัฒนาแบบมีส่วนร่วม ครรลองของหลักศาสนธรรมซึ่งเป็นจุดแข็งของพื้นที่นี้อยู่แล้ว มีการขับเคลื่อนโดยองค์กรภาคประชาชนที่มีจิตอาสา มีกระบวนการสร้างความเข้าใจ และฝึกทักษะการทำงานให้กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง พูดภาษาเดียวกันกับชาวบ้าน สามารถสื่อสารระหว่างกันจนเกิดความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง ประชาชนไม่รู้สึกรว่า เป็นสิ่งแปลกปลอม จนได้รับความไว้วางใจและเชื่อมั่นจากประชาชนอย่างกว้างขวาง สามารถสร้างความรู้สึกรว่าเป็นเจ้าของงานพัฒนาให้กับชาวบ้านอย่างเต็มที่และ มีการติดตามหนุนเสริมอย่างใกล้ชิด

โครงการฯได้รับการสนับสนุนงบประมาณดำเนินการจาก ศอ.บต. และเปิด โอกาสให้ใช้พระราชบัญญัติคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) เป็นเครื่องมือสำคัญในการเข้า ถึงผู้นำ 4 เสาหลักในหมู่บ้าน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้กับผู้นำและประชาชนบริหาร จัดการหมู่บ้านของตนเองต่อไปสู่การเป็นองค์กรระดับหมู่บ้านที่มีประสิทธิภาพ

การดำเนินงานที่ผ่านมา ปรากฏผลอย่างชัดเจน คือ ประชาชนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นกันเอง สามารถนำเสนอกิจกรรมที่จะทำและตรงกับสภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่อย่างแท้จริง และทุกกิจกรรมอยู่ในครรลองของหลักศาสนา เช่น กระตุ้นให้ชุมชนเห็นความสำคัญของ กิจกรรมกัรออาตี¹ การฟื้นฟูตาดีกา² ร้านค้าชุมชน เปิดเวทีบรรยายธรรม (ซึ่งหลาย ๆ หมู่บ้านได้ขาดสิ่งนี้มานานมาก) การบูรณะศาสนสถาน การส่งเสริมอาชีพ การศึกษาดูงานจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ และสวัสดิการชุมชน การทำผลิตภัณฑ์ทดแทนเพื่อลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ เป็นต้น

กิจกรรมเหล่านี้สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้นำและชาวบ้าน มีพลังที่จะคิดค้นกิจกรรมต่อยอดต่อไป อีกทั้งประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากยิ่งขึ้น นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความรู้สึกใหม่ในการดำรงความเป็นพลเมืองไทยอย่างแท้จริง รวมทั้งสามารถสร้างเครือข่ายเชื่อมโยง เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันกลายเป็น กระแสอย่างกว้างขวางในหมู่ประชาชน ส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิดของประชาชนในภาพรวม

สิ่งที่จะต้องดำเนินการต่อไป คือการเสริมสร้างศักยภาพผู้นำ 4 เสาหลัก การต่อยอดกิจกรรมในหมู่บ้านเพื่อขยายพื้นที่และเพิ่มประเด็นการเรียนรู้ให้มากยิ่งขึ้น ตลอดจนการเชื่อมโยงเครือข่ายชาวบ้าน เครือข่ายผู้นำ เครือข่ายผู้หญิง เพื่อเป็นเวทีแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ขยายวงกว้างให้มากขึ้น

ประสบการณ์จากการดำเนินโครงการพบว่าความคิดและความรู้สึกของประชาชนเป็นเรื่องสำคัญมากที่ต้องได้รับการเอาใจใส่ดูแลจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากภาคราชการ การทำงานที่ก่อให้เกิดกระแสว่าชาวบ้านสามารถพัฒนาบ้านเมืองสร้าง “ชุมชนน่าอยู่ ที่อยู่ในกรอบของหลักศาสนาด้วยวิธีการแห่งสันติ สามารถทำได้จริง” เป็นสิ่งที่ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกัน การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมจริง เป็นสิ่งที่สามารถสร้างศรัทธาและการยอมรับในหมู่ประชาชนทุกฝ่ายได้นั้น หมายถึงการยอมรับในความเป็นพลเมืองไทยโดยสมบูรณ์ สันติสุขจึงมีโอกาสจะกลับคืนมาสู่มาตุภูมิ

1 : วิธีการเรียนอ่านคัมภีร์กุรอาน

2 : การเรียนวิชาศาสนาในหลักการที่ต้องปฏิบัติ

“กับพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้
ยังมีความจำเป็นในการใช้
กระบวนการพัฒนาจากชุมชนฐานราก”

บริบทปัญหา ในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้

สภาพปัญหา

พื้นที่ จังหวัดชายแดนใต้มีความแตกต่างทางด้านภาษา วัฒนธรรม และศาสนา ต้องอาศัยความละเอียดอ่อนอย่างมากในการดำเนินงานพัฒนา การมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ ในการกำหนดอนาคตของตนเอง การจะจัดวางว่าใครควรทำอะไรตรงไหน ทำอย่างไรเมื่อไร มีเป้าหมายในระดับใด จึงควรเป็นภารกิจของคนในพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อเดินสู่เป้าหมายสูงสุดเดียวกันคือ ความสงบสุขร่วมกัน

สาเหตุที่แท้จริงของความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้มาจากหลายเหตุผล เช่น

1. ความไม่เข้าใจของรัฐ และสังคม ต่อความแตกต่างในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในด้านศาสนา ด้านศิลปวัฒนธรรมและ ภาษา หลักศรัทธาและความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของชุมชนทำให้เกิดช่องว่างในการสื่อสารการรับรู้ในสิ่งต่างๆ มีความเข้าใจที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจเกิดปัญหาความเข้าใจผิดจนนำไปสู่ความขัดแย้งในเชิงวัฒนธรรม

2. การพัฒนาที่ไม่สมดุลระหว่างด้านวัตถุกับด้านจิตวิญญาณ มีความอ่อนไหวต่อผู้คนในจังหวัดชายแดนใต้ ประชาชนรู้สึกว่าการสร้างการปกครองที่เป็นอยู่ ประชาชนไม่สามารถปกป้องและดูแลสิ่งที่ไม่เหมาะสมที่กำลังเกิดขึ้นกับสังคมได้ เช่น ปัญหาของกลุ่มเยาวชน ปัญหาระบบครอบครัวล่มสลาย แหล่งอบายมุข การประกอบมิชฉาชีพ เป็นต้น จนนำไปสู่แนวคิดที่ต้องการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการปกครองใหม่ โดยใช้วิธีการก่อความรุนแรง ทั้งนี้อาจมีข้อจำกัดที่มองไม่เห็นวิธีการอื่น

3. การพัฒนาที่กำหนดจากส่วนกลาง กลายเป็นวัฒนธรรมการพัฒนาและการปกครองขององค์กรรัฐในพื้นที่ที่ต้องปฏิบัติตามนโยบายจากเบื้องบนและสืบทอดวัฒนธรรมนั้นโดยการทำเสียเอง ประชาชนไม่สามารถคิดเองได้ซึ่งเป็นเรื่องยากที่จะปรับเปลี่ยน ทำให้ประชาชนในระดับพื้นที่ไม่ค่อยมีโอกาสตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเองได้มากนัก จึงเกิดการขาดแรงจูงใจในการพัฒนาของผู้คนในพื้นที่ โดยเฉพาะกับพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ยังมีความจำเป็นในการใช้กระบวนการพัฒนาจากข้างล่าง ที่ถูกต้องและเหมาะสม แต่ถึงแม้ว่าจะกระจายอำนาจ มีตัวบทกฎหมายที่ชัดเจน แต่ก็ยังขาดระบบที่โปร่งใสขาดหลักธรรมาภิบาล อย่างไรก็ตาม นโยบายดี ๆ จากส่วนกลางในอดีตก็มี หลายนโยบายแต่ไม่ถูกนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมชัดเจนอย่างแท้จริง

4. ความเป็นธรรมในด้านการรับบริการจากภาครัฐ มีการเลือกปฏิบัติ มีความลำเอียงเอาแต่พรรคพวกตนเอง และมีการทุจริตในระบบ ประกอบกับการที่ผู้คนในพื้นที่จำนวนไม่น้อยมีปัญหาเรื่องการสื่อสารระหว่างราชการกับประชาชน สิ่งนี้จึงแปรไปเป็นความกดดันภายในจิตใจสะสมมาเป็นเวลาช้านาน ประชาชนรู้สึกว่าเป็นพลเมืองชั้นสอง การจัดการศึกษาที่ไม่มีประสิทธิภาพสำหรับเด็กและเยาวชน ทำให้มีปัญหาการเข้าสู่ตลาดแรงงาน และขาดคุณภาพระหว่างการศึกษาสายสามัญและสายศาสนา

5. การประกอบมิชชันซึ่งเกิดจากโครงสร้างการปกครองที่อ่อนแอ ไม่ค่อยดูแลกดดันเท่าที่ควร ข้าราชการเจ้าหน้าที่บางคนหาประโยชน์จากกลุ่มมิชชัน เช่น การค้าผู้หญิง ค้ายาเสพติด ค้าของเถื่อนหนีภาษี สถานบันเทิงแหล่งอบายมุข เป็นต้น ประชาชนรู้สึกอึดอัดกับเรื่องนี้ค่อนข้างมากเป็นพิเศษ เนื่องจากผิดหลักศาสนาอย่างรุนแรง

ยุทธศาสตร์หรือเป้าหมายสำคัญ ของการแก้ปัญหา

เมื่อประมวลเหตุแห่งปัญหาทั้งปวงแล้ว เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนและเป็นแนวทางแห่งสันติวิธี จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาที่ถูกต้องทางสามารถสร้างลักษณะแห่งการพึ่งพาตนเองของประชาชนได้ตลอดจนปฏิรูปการศึกษาที่สอดคล้องกับพื้นที่

1. การปฏิรูประบบการจัดการศึกษา ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม ศาสนา ภาษาและความต้องการของประชาชนโดยรวม สามารถมองเห็นทิศทางแห่งอนาคตที่ดี โดยใช้กระบวนการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นที่เป็นลักษณะองค์รวมอย่างบูรณาการมีกระบวนการหล่อหลอมความรัก ความเข้าใจ สามารถสร้างสำนึก สร้างความภาคภูมิใจ ในประวัติศาสตร์ความเป็นมาของแผ่นดินเกิดและอัตลักษณ์ของตนเอง จนส่งผลต่อการตระหนักถึงการพัฒนาก้าวหน้าบ้านเมืองให้มีความน่าอยู่น่าอาศัยและการอยู่ร่วมกันในสังคมรูปแบบพหุสังคมวัฒนธรรมอย่างสันติสุข รวมทั้งการปรับโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ใหม่ให้มีเอกภาพในทุกระดับ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของผู้นำและภูมิปัญญาท้องถิ่น ตรงกับความต้องการของประชาชนและบรรลุเป้าหมายการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ

2. การปฏิรูประบบงานพัฒนา ให้ถูกต้องทาง ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และเข้าถึงกระบวนการพัฒนาด้วยประสบการณ์ของตนเอง สร้างความรู้สึกในความเป็นเจ้าของ ซึ่งสิ่งนี้เป็นกระบวนการที่ต้นเหตุแห่งความรุนแรง นั่นคือการเยียวยาจิตใจที่ตรงจุดที่สุด แต่กระบวนการต้องมีความประณีต ไม่ฉาบฉวย และทำให้เกิดรูปธรรมของงานพัฒนาโดยรวดเร็วและต่อเนื่อง

หลักการหรือยุทธวิธีที่นำมาแก้ปัญหา

1. หลักประชาชนเป็นหลักและมีส่วนร่วมในการพัฒนา เป็นเครื่องมือสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดในหมู่ประชาชนอย่างกว้างขวาง โดยให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ท่ามกลางการปฏิบัติจริง โดยเฉพาะการร่วมกันค้นหาประเด็นที่เป็นปัญหาร่วมของคนในแต่ละหมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อสร้างกิจกรรมพัฒนาที่ก่อให้เกิดการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันแก้ไขปัญหา ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมกันติดตามความก้าวหน้า และรู้สึกเป็นเจ้าของเป็นการพัฒนาจากข้างล่างขึ้นข้างบน เป็นกระบวนการคลี่คลายปัญหาอันเนื่องมาจากความแตกต่างทางด้านภาษา วัฒนธรรม และศาสนา สุดท้ายประชาชนสามารถกำหนดวิถีชีวิตของตนเองได้

2. หลักการใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง เป็นการกำหนดขอบเขตของพื้นที่ให้ชัดเจน เพื่อให้เกิดการบูรณาการของทุกฝ่าย ลดความซ้ำซ้อนของกิจกรรม ประหยัดงบประมาณ และยังลดข้อขัดแย้ง โดยจัดให้มีองค์คณะหนึ่งที่ดูแลปัญหาและสร้างงานพัฒนาในแต่ละพื้นที่ มีการกำหนดบทบาทและข้อตกลงของการอยู่ร่วมกัน มีการปรึกษาหารือกันทุกฝ่าย เรียกว่า “การชुरอ” ซึ่งต้องพยายามสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้เกิดอย่างแท้จริง โดยมี 4 เสาหลักเป็นชुरอ (ที่ปรึกษาสูงสุด) ของชุมชน มีความสามัคคี คิดร่วมกันกับชุมชน ให้ชุมชน มีการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ซึ่งหลักการนี้ช่วยลดปัญหาความแตกต่างทางด้านภาษาและวัฒนธรรม เพราะชาวบ้านสามารถสื่อสารระหว่างกันอย่างเป็นกันเอง ได้ข้อเท็จจริงและสามารถกำหนดรูปแบบวิถีชีวิตของตนเองได้ตรงตามความคาดหวังได้

3. หลักการพึ่งพาตนเอง ให้ประชาชนคิดเอง แก้ปัญหาเอง โดยไม่จำเป็นต้องรอความช่วยเหลือจากบุคคลภายนอก เพราะที่ผ่านมาไม่ว่าฝ่ายใด มักจะช่วยเหลือในเชิงสงเคราะห์ ซึ่งไม่ได้สร้างสติปัญญาและพัฒนาความสามารถของประชาชนเท่าใดนัก ทำให้ประชาชนมีนิสัยเอาแต่ร้องขอและรอความช่วยเหลือจากที่อื่นตลอดเวลา แก้ปัญหาตนเองไม่ได้ ซึ่งวิธีการที่ได้ผลต้องมีการรวมกลุ่มและมีการสร้างกิจกรรมกลุ่มที่มีพัฒนาการอย่างเป็นขั้นเป็นตอน สามารถต่อยอดจากกิจกรรมหนึ่งสู่อีกกิจกรรมหนึ่งได้ และพยายามใช้ทุนเดิมในท้องถิ่น ซึ่งในพื้นที่จังหวัดจังหวัดชายแดนใต้มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติมากมาย และมีภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถเสริมสร้างศักยภาพและเพิ่มมูลค่า โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

4. หลักศาสนาสั่งกมพอเพียง เป็นหลักการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้มากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากหลักศาสนาสอนให้คนกินอยู่อย่างพอประมาณ เป็นชุมชนที่มีความเรียบง่าย มีความเอื้ออาทรต่อกัน เคารพและยึดมั่นในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของตนเอง ไม่เน้นด้านวัตถุนิยม เนื่องจากถือแบบอย่างของท่านศาสดา ไม่แสพวัตถุนิยมขอบเขตจนลืมการพัฒนาทางด้านจิตวิญญาณ

“การ

ใช้กระบวนการพัฒนา
ที่ประชาชน
มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง แทนที่
การมุ่งเอาชนะใจด้วยวิธีการ
สงเคราะห์ในลักษณะขาดเงื่อนไข
ของการเรียนรู้จึงจะสามารถสร้าง
ขบวนประชาชนที่มีความเข้มแข็งได้ ”

ชุมชนศรัทธา

ทางรอดของประชาชน จังหวัดชายแดนใต้

ปัญหาของจังหวัดชายแดนใต้

สาเหตุ

ของปัญหาในจังหวัดชายแดนใต้
อาจมาจากหลายเหตุผล
เช่น ความแตกต่างในด้านภาษา ประเพณีวัฒนธรรม เชื้อชาติ
หรือพฤติกรรม การเลือกปฏิบัติของภาคส่วนราชการที่มีต่อประชาชน
แต่เหตุผลที่สำคัญ ในความไม่สงบ มี 2 ประการ คือ

1. เหตุผลของความแตกต่างทางศาสนา คนกลุ่มหนึ่งเห็นว่า
รัฐไม่มีความจริงใจ
2. เหตุผลของความแตกต่างด้านเชื้อชาติ คนกลุ่มหนึ่งเห็นว่า
รัฐกดขี่ข่มเหงรังแก คนมลายู ไม่มีความเสมอภาค ไม่ให้ความเป็นธรรม
เป็นพลเมืองชั้นสอง

การแก้ปัญหาที่ผ่านมา

การแก้ปัญหาที่ผ่านมาไม่ได้ผลเท่าที่ควร เนื่องจากไม่เข้าใจโจทย์ปัญหาอย่างแท้จริง ตั้งสมมุติฐานมุ่งแต่เพียงอย่างเดียวคือ “การแบ่งแยกดินแดน” โดยขาดการมองปัญหาเชิงโครงสร้างที่มีความแตกต่าง ทำให้แก้ปัญหาโดยใช้กำลังเป็นด้านหลัก อีกทั้งการแก้ปัญหาเชิงสังคมจิตวิทยาก็กลับสุดโต่งมุ่ง “ชนะใจประชาชน” ด้วยวิธีการสังเคราะห์ด้วยโครงการประชานิยมและกิจกรรมมากมาย แต่ขาดกระบวนการพัฒนาที่ถูกต้อง ไม่มีความต่อเนื่องทำให้ประชาชนอ่อนแอ รวมทั้งความไม่เป็นเอกภาพในเชิงการบริหาร เพราะภาคส่วนราชการยังทำงานแบบแยกส่วน ขาดการบูรณาการทั้งงบประมาณและบุคลากร ต่างฝ่ายต่างคิด ต่างฝ่ายต่างทำ ผลกรรมสุดท้ายตกอยู่กับประชาชน และก็ไม่ได้ชนะใจประชาชนใดๆ ทั้งสิ้น กลับเพิ่มความไม่น่าเชื่อถือด้วยซ้ำไป

ประเด็นที่เป็นจุดอ่อนของโครงการพัฒนา

ที่ผ่านมาเมืองครีและโครงการพัฒนาทั้งภาครัฐและเอกชนลงสู่พื้นที่เป็นจำนวนมากแต่ไม่ค่อยประสบความสำเร็จเนื่องจากมีจุดอ่อนที่จะต้องกำจัดการหลายประการคือ

1. **การขาดมิติของศาสนาธรรม** ไม่ได้นำหลักศรัทธาของศาสนามาใช้ในการดำเนินโครงการ ซึ่งทุกกิจกรรมถ้าสามารถเชื่อมโยงกับหลักของศาสนาได้ จะเกิดความน่าเชื่อถือเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะระมัดระวังเรื่องของการทุจริต เพราะผิดหลักศาสนา แต่ถ้าไม่มีการอ้างอิงกับหลักศาสนา ทุกคนก็จะคิดว่าเป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับหลักศาสนา

2. **ขาดกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชน** อย่างเป็นขั้นเป็นตอน ส่วนใหญ่จะทำงานแบบเร่งรีบ โดยให้เหตุผลว่าไม่ค่อยมีเวลามากนัก มีภาระที่ต้องทำมาก การขาดทักษะในงานพัฒนา ทำให้ได้แผนงานที่ใช้เงินเป็นตัวตั้ง ทำเรื่องเชิงวัตถุ ไม่ได้สร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และการตระหนักรู้ในความรักความสามัคคีในหมู่ประชาชน

3. **ไม่เปิดโอกาสให้คณะผู้นำในหมู่บ้าน** เช่น ผู้ใหญ่บ้าน โต๊ะอิหม่าม ผู้แทนอบต. ผู้นำธรรมชาติ ซึ่งเป็นผู้นำหลักของหมู่บ้าน (4 เสาหลัก) ที่มีความหลากหลายในบทบาท ได้แสดงบทบาทร่วมกัน เพื่อให้เห็นภาพของความร่วมมือและสร้างความรักความสามัคคีระหว่างกัน เป็นตัวอย่างให้กับลูกบ้าน

4. **ไม่มีบุคคลหรือองค์กรที่มีจิตอาสาที่จะทำงานอย่างต่อเนื่อง** อย่างแท้จริงที่จะมีการติดตามพัฒนาการเป็นระยะๆ ส่วนใหญ่ทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย แต่งานของชาวบ้านต้องอาศัยระยะเวลาและช่วงจังหวะที่เหมาะสมที่สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิต จำเป็นต้องอาศัยความละเอียดอ่อนและความประณีตเป็นสำคัญ จึงจะสามารถเปลี่ยนแปลงไปสู่การมีทัศนคติและพฤติกรรมเชิงการพัฒนาได้

จุดประกายความร่วมมือ “นักพัฒนามากับประชาชน”

พ.ศ. 2545 นักพัฒนาได้ลงทำงานในพื้นที่ ด้วยหลักคิด “ประชาชนต้องค้นหาและแก้ปัญหาด้วยตนเอง” ภายใต้โครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่ มูลนิธิชุมชนไท ซึ่งมีเป้าหมายมุ่งเน้นให้เกิดการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง เน้นกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ท่ามกลางการปฏิบัติจริง ด้วยกิจกรรมเล็กๆ ที่ทำกับกลุ่มแม่บ้านในชุมชนเมือง เขตเทศบาลเมืองปัตตานี จนกระทั่งขยายงานสู่การแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยสำหรับคนจนในเขตสามจังหวัดชายแดนใต้แนวทางตามโครงการบ้านมั่นคง จำนวน 96 พื้นที่ และต่อเนื่องมาถึงการแก้ปัญหาชุมชนประมงพื้นบ้านในบริเวณชายฝั่งทะเลของจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส จนกระทั่งการสร้างกระบวนการแก้ปัญหาที่ดินทำกินในบริเวณเทือกเขาบูโด

การพัฒนาดังกล่าวได้พิสูจน์อย่างชัดเจนว่า การใช้กระบวนการพัฒนาที่ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง แทนที่การมุ่งเอาชนะใจด้วยวิธีการสงเคราะห์ ในลักษณะขาดเงื่อนไขของการเรียนรู้จึงจะสามารถสร้างขบวนประชาชนที่มีความเข้มแข็งได้ เป็นที่เชื่อมั่นและสามารถปรับทัศนคติของประชาชนที่มีต่อชาติบ้านเมืองได้อย่างแท้จริง

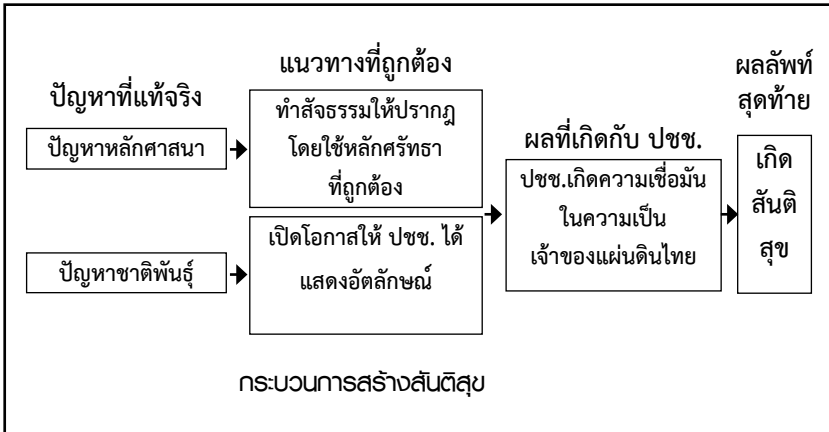
พัฒนาไปสู่ “เครือข่ายชุมชนศรัทธา”

การทำงานที่ผ่านมาจึงเป็นบทพิสูจน์ถึงความเหมาะสมในกระบวนการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ทำให้คณะทำงานภาคประชาชนในส่วนอื่นๆ เข้ามาร่วมทำงานเพิ่มมากขึ้น เช่น กลุ่มประมงพื้นบ้าน กลุ่มทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กลุ่มสวัสดิการชุมชน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มศิลปินพื้นบ้าน เป็นต้น ในขณะเดียวกันส่วนราชการต่างๆ ก็สนใจเรียนรู้และมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันเป็นประจำ จึงพัฒนามาเป็น “เครือข่ายชุมชนศรัทธา จังหวัดชายแดนใต้” โดยทาง ศอ.บต. ให้การสนับสนุนงบประมาณในการขับเคลื่อน พ.ศ.2551ภายใต้หลักการที่เครือข่ายมีความเป็นอิสระในการสร้างกระบวนการพัฒนา

ยุทธศาสตร์ “ชุมชนศรัทธา”

กระบวนการสร้างสันติสุข

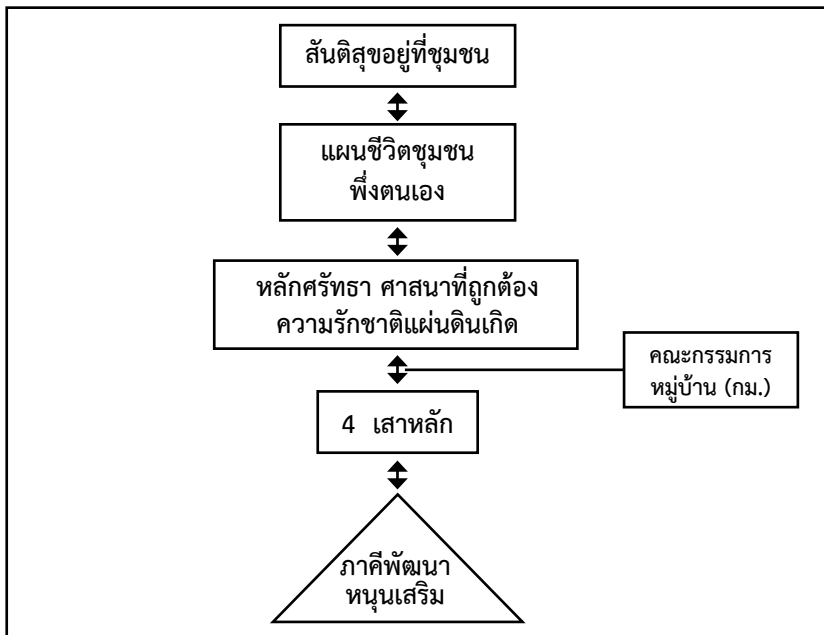

ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาที่ตรงจุดมี 2 แนวทางสำคัญ คือ

1. การทำสังฆกรรมให้ปรากฏ โดยใช้หลักศรัทธาที่ถูกต้อง
2. การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงถึงอัตลักษณ์ของตนเอง ผ่านกิจกรรมพัฒนาที่ถนัดและสนใจ

ซึ่งทั้งสองแนวทาง ต้องอาศัยกระบวนการพัฒนาที่ละเอียดอ่อน เริ่มต้นที่หมู่บ้าน/ชุมชนให้ความสำคัญกับการสร้างความสมัคคีธรรมสามัคคีระหว่างผู้นำ 4 เสาหลักของหมู่บ้าน (ผู้ใหญ่บ้าน โต๊ะอิหม่าม อบต.และตัวแทนผู้นำองค์กรชุมชน) และเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในหมู่บ้าน ต้องมีการสร้างองค์กรผู้นำและประชาชนที่เข้มแข็ง โดยให้ผู้นำที่มีอยู่อย่างหลากหลายและมีปัญหาค่อนข้างแตกต่างกัน ได้หันมาทำงานพัฒนาบ้านพัฒนาเมืองร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องฟื้นฟูระบบคุณธรรมจริยธรรมตามหลักศาสนา ให้ปรากฏเด่นชัด ให้โอกาสกับผู้นำที่มีหลักศรัทธาและปฏิบัติอย่างแท้จริง เช่น โต๊ะอิหม่าม หรือผู้นำอื่น ๆ ที่มีศาสนาในหัวใจมีบทบาทนำ

กรอบแนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ การพัฒนาจังหวัดชายแดนใต้ (จบต.)

ลักษณะเด่นของ “ชุมชนศรัทธา”

ประชาชนในพื้นที่ให้ความสนใจเป็นพิเศษและเข้ามามีส่วนร่วมด้วยความกระตือรือร้น เนื่องจากเป็นลักษณะที่ตรงกับความคาดหวังของประชาชน เพียงแต่ต้องอาศัยการสื่อสารที่ดี สร้างความเข้าใจในหลักและกระบวนการที่จะทำให้ประชาชนได้เข้าใจอย่างถ่องแท้ ลักษณะเด่นของ “ชุมชนศรัทธา” ได้แก่

1. การใช้หลักศรัทธา คำว่า “ชุมชนศรัทธา” แปลเป็นภาษามลายูว่า “กัมปง ตักวา” “กัมปงยังเบอร์ฮีมาน” “เดชายังเบอร์ตักวา” เป็นต้น เป็นชื่อที่ชวนให้สื่อความหมายแก่ชาวบ้านในทำนองที่ว่า

ต่อไปนี้ทุกกิจกรรมที่จะดำเนินการในชุมชนของเราจะต้องอ้างอิงหรืออยู่ในกรอบที่มาจากหลักการศาสนา¹

และบรรทัดฐานการปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามของคนในหมู่บ้านหรือชุมชน ไม่แบ่งแยกกิจกรรมเหล่านั้นออกจากกรอบของศาสนาธรรม สามารถสร้างความรู้สึกที่ดีและเกิดความไว้วางใจ จึงทำให้เป็นที่ยอมรับโดยกว้างขวาง

2. การให้ 4 เสาหลักเป็นแกนนำ โดยการใช้พระราชบัญญัติคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ที่มีผู้นำศาสนาผู้นำท้องที่ ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น เข้าไปเป็นคณะกรรมการทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่ที่ได้สัมผัสมีความมั่นใจมากขึ้น เมื่อเรายกมาใช้กฎหมายพระราชบัญญัติคณะกรรมการหมู่บ้านในการจัดโครงสร้างการปกครองดูแลการแก้ปัญหาและสร้างงานพัฒนาของตนเอง เพราะในส่วนลึกชาวบ้านมีความเคารพในกฎหมายบ้านเมือง เพียงแต่ที่ผ่านมาในมุมมองของชาวบ้านเห็นว่าผู้รักษากฎหมายมีความหละหลวม ไม่เอาจริงเอาจังกับการรักษากฎกติกา

และอีกประการหนึ่งการที่โครงสร้างคณะกรรมการหมู่บ้านที่ได้ผ่านมติที่ประชุมคณะกรรมการพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อแก้ไขสถานการณ์ความไม่สงบในหมู่บ้านจังหวัดชายแดนใต้ที่กำหนดให้โต๊ะอิหม่ามในฐานะรองประธานกรรมการหมู่บ้านดูแลกิจการด้านสังคม การศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมที่เป็นปัญหาที่สร้างความอ่อนแอให้กับท้องถิ่นก็จะได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง

3. การใช้มิติทางด้านศาสนา ในความเป็นจริงคนในพื้นที่ไม่ได้แยกแยะระหว่างเรื่องทางโลกกับเรื่องทางศาสนาธรรม แต่โดยกระบวนการของระบบประเทศเรามักจะแยกเรื่องทางโลกและทางธรรมออกจากกัน ทำให้เรื่องของคุณธรรมจริยธรรม

¹ การก่อกำเนิดพระเจ้าและการปฏิบัติดีต่อสิ่งรอบข้าง เช่น สังคมและสิ่งแวดล้อม

ก็ไปอยู่มุมหนึ่งจะไม่มายุ่งเกี่ยวกับเรื่องของงานพัฒนา อันนี้เป็นจุดอ่อนอย่างยิ่งของการปกครอง เช่นเดียวกันในระดับหมู่บ้านหรือชุมชนฝ่ายศาสนาหรือโตะอิหม่ามจำกัดพื้นที่การทำงาน จะมุ่งเพียงแต่ในเรื่องของพิธีกรรมศาสนาโดยไม่มายุ่งเกี่ยวกับปัญหาความเป็นอยู่ของคนในหมู่บ้านเท่าใดนัก เป็นการแยกส่วนกันโดยสิ้นเชิง แต่ในกระบวนการของ “ชุมชนศรัทธา” จะไม่แยกส่วนและให้มีการบูรณาการเป็นเนื้อเดียวกันให้ได้ สร้างความชัดเจนในเรื่องนี้ให้มากยิ่งขึ้นโดยในกฎหมายคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.)

ระบุให้ผู้นำศาสนามีบทบาทสำคัญ ใช้มัสยิดเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมของชุมชน

ที่มาของโตะอิหม่าม ผู้ใหญ่บ้าน และอบต.นั้นทุกคน มาจากการเลือกตั้งต่างคนต่างมีฐานเสียงของตัวเอง ถ้าผู้นำเหล่านี้ขัดแย้งกันคนในชุมชนนั้นก็จะต้องแตกแยกกันเพราะสังคมไทยเป็นสังคมเครือญาติ เมื่อผู้นำขัดแย้งคนในชุมชนก็ขัดแย้งตามการพัฒนาสังคมก็จะหยุดชะงัก เมื่อคนในชุมชนไม่สามารถร่วมมือกันได้ปัญหาที่จะกระทบต่อคนในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ มีปัญหาหลายเรื่องที่ผู้ใหญ่บ้านไม่สามารถแก้ปัญหาและตัดสินใจได้เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหลักการศาสนา เช่น การแต่งงาน การหย่าร้าง การตาย การแบ่งทรัพย์สินมรดก คนขัดสน เด็กกำพร้า เรื่องเหล่านี้คนในชุมชนรู้ดีว่าจะต้องไปหาโตะอิหม่ามให้จัดการหรือแก้ปัญหา ถ้าเราไม่มองผู้นำในมิติของอำนาจแต่หันกลับไปมองในมิติของการมีส่วนร่วมการแก่งแย่งอำนาจก็จะไม่เกิดขึ้น

4. การทำงานโดยภาคประชาชนมีส่วนร่วม เป็นสิ่งที่หลายฝ่ายพยายามจะทำให้เกิดให้ได้ โดยเฉพาะส่วนราชการจะพูดถึงเรื่องนี้มากเป็นพิเศษ แต่ประเด็นปัญหาอยู่ที่ตัวโครงสร้างระบบและการปฏิบัติที่เคยชินกับพฤติกรรมเดิม ทำให้เปลี่ยนแปลงยาก ฉะนั้นทางออกหนึ่งคือการให้โอกาสแก่ภาคประชาชนได้ปฏิบัติการในเรื่องนี้อย่างจริงจัง โดยมีภาคส่วนภาคีอื่น ๆ คอยดูช่วงจังหวะให้การสนับสนุน ซึ่งการปฏิบัติในลักษณะนี้สามารถสร้างความไว้วางใจแก่ประชาชนได้มากมาย ทั้งนี้เนื่องจากมีหลายปัจจัยที่มีความแตกต่างจากภาคส่วนอื่นๆ เช่น การใช้ภาษาพูดที่เหมาะสม ไม่ทำงานในกรอบที่ถูกจำกัดด้วยวินัย รายได้และเวลา มีความบริสุทธิ์ใจที่จะช่วยเหลือพี่น้อง บวกกับแนวคิดการพัฒนาที่อยู่บนฐานแห่งศรัทธาก็สามารถสร้างความเข้าใจได้ง่ายและพูดอย่างเป็นกันเอง มีความผูกพันฐานญาติมิตร ก่อให้เกิดการกระบวนกรเรียนรู้ของชาวบ้านได้อย่างดี การทำกิจกรรมก็จะอยู่บนพื้นฐานของหลักจิตวิญญาณที่มีความเป็นพี่น้อง มีความรักต่อกันที่สามารถสัมผัสได้จากความรู้สึกเมื่อได้พบปะกัน มีการติดตามงานอย่างใกล้ชิดอย่างเป็นกันเอง

5. การเข้าถึงและสร้างรูปธรรมในระดับหมู่บ้านหรือชุมชน จากสภาพปัญหาความรุนแรงในขณะนี้ การไม่สามารถเข้าถึงพื้นที่ซึ่งเป็นหน่วยปกครองที่เล็กที่สุดได้ ก็ไม่สามารถรับรู้สภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงได้ ไม่สามารถสร้างรูปธรรมที่ตรงกับความต้องการของประชาชน ปัญหาที่ดำรงอยู่ในหมู่บ้านก็แก้ไม่ได้ โดยองค์กรภาคประชาชนมีความหลากหลายในประสบการณ์สามารถเข้าถึงและเชิญชวนให้พี่น้องประชาชนมาร่วมกันพัฒนาบ้านพัฒนาเมืองได้ ซึ่งเป็นหนทางให้งานพัฒนาเกิดความยั่งยืนและสามารถพัฒนากระบวนการแห่งการพึ่งพาตนเองในที่สุด

กรมส่งเสริมการค้า

“กัมปอง ตักวา”

ทางรอดของการแก้ปัญหา
จังหวัดชายแดนใต้

ชุมชนริ้วทอ

“กัมปอง ตักวา”

ทางรอดของการแก้ปัญหา
จังหวัดชายแดนใต้

การดำเนินงาน

โครงการชุมชนศรัทธา

เป้าหมายหลัก

พัฒนา

ชุมชนโดยชุมชนเป็นแกนหลักในการพัฒนา (ผ่านทาง 4 เสาหลักของหมู่บ้าน) ใช้หลักศาสนาเป็นธงนำให้คนในชุมชนมีคุณธรรมเกิดความสัมพันธ์เกื้อกูลพัฒนาศักยภาพในการร่วมกันพัฒนาประเทศไปสู่สันติสุขร่วมกัน

วัตถุประสงค์โครงการ

1. เพื่อพัฒนาวิถีชีวิตตามหลักศาสนาที่ถูกต้อง
2. เพื่อพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชนสู่สันติ
3. เพื่อฟื้นฟูวิถีชีวิตที่ดีงามของหมู่บ้าน/ชุมชน
4. เพื่อวางรากฐานการพัฒนาแห่งการพึ่งพาตนเอง
5. เพื่อวางรากฐานงานพัฒนาสามารถต่อยอดหรือบูรณาการไปสู่งานพัฒนาอื่นๆ ได้

พื้นที่เป้าหมายดำเนินการ

ดำเนินการในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา

ปีที่ 1 (2551) อำเภอละ 1 หมู่บ้าน จำนวน 37 หมู่บ้านเป็นพื้นที่นำร่อง และอีกจำนวน 133 หมู่บ้านเป็นพื้นที่สำหรับขยาย แยกเป็นรายจังหวัดดังนี้

จังหวัด	พื้นที่นำร่องปี 2551 (หมู่บ้าน)	พื้นที่ขยายปี 2551 (หมู่บ้าน)	รวม
ปัตตานี	12	43	55
ยะลา	8	35	43
นราธิวาส	13	48	61
สงขลา (4 อำเภอ)	4	7	11
รวม	37	133	170

ปีที่ 2 (2552) อำเภอละ 1 ตำบล ๆ ละ 1 พื้นที่ จำนวน 300 หมู่บ้าน

ปีที่ 3 (2553) ทุกพื้นที่ในจังหวัดชายแดนใต้ ประมาณ 3,000 หมู่บ้าน

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

แผนงาน	ตัวชี้วัด
ด้านข้อมูลหมู่บ้าน	- มีระบบฐานข้อมูลชุมชน - เกิดศูนย์เรียนรู้ชุมชนศรัทธา
แผนชุมชนพึ่งตนเอง	- เกิดแผนชุมชนบนฐานแห่งการมีส่วนร่วม - ใช้แผนไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง
ด้านภาวะผู้นำ 4 เสาหลัก	- ผู้นำมีความเชื่อมั่นในแนวทางชุมชนศรัทธา - ผู้นำมีความสามัคคี - ผู้นำมีจิตสำนึกในหลักธรรม มีคุณธรรม จริยธรรม
ด้านสังคม ปฏิบัติตามกติกาของชุมชนที่สอดคล้องตามแนวจริยธรรมทางศาสนา	- ชุมชนมีความสะอาด - คนมีระเบียบวินัย - คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและบริหารจัดการชุมชน - ใช้ศาสนสถานเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชุมชน - เกิดสภาผู้นำ (ระบบชูรอ) - ชุมชนมีเอกภาพในการบริหารจัดการตัวเอง - เกิดกองทุนในชุมชน เช่น สวัสดิการ ซากาต การออม - ปลอดภัยจากยาเสพติด
ด้านครอบครัว	- มีคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักศรัทธา - มีความผูกพันอบอุ่น - ผู้นำครอบครัวอยู่ในหลักศาสนา - ประหยัดอดออม ไม่ฟุ้งเฟ้อ พอเพียง
เศรษฐกิจ	- เกิดอาชีพที่ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นและนำไปสู่การสร้างวิสาหกิจเป็นของตัวเอง - เกิดเครือข่ายชุมชนศรัทธาและมีการหนุนเสริมซึ่งกันและกัน
การเชื่อมโยงระหว่างหมู่บ้าน	
ขบวนขับเคลื่อน (คณะทำงาน)	- แกนนำยกระดับความคิด ความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนและสังคมไทยภาคใต้ - แกนนำพัฒนาความสามารถ ทักษะศักยภาพระดับบุคคล - แกนนำเกิดการพัฒนาทักษะในการจัดระบบองค์กรและเครือข่าย - เกิดแกนนำขับเคลื่อนขบวนชุมชนศรัทธา
ด้านกระแสชุมชนศรัทธา	- ประชาชนมั่นใจในกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมและอยู่ในครรลองของหลักศรัทธา

กระบวนการดำเนินงาน

1. การสัมมนาแกนนำขับเคลื่อน โดยการประสานงานพบปะกับ บรรดาแกนนำชุมชนที่ขับเคลื่อนงานพัฒนาประเด็นต่าง ๆ ที่มีอยู่เดิมในพื้นที่ จำนวน 70 คน เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการและสร้างแนวคิดการทำงาน ในลักษณะองค์รวมเป็นขบวนเครือข่าย เป้าหมายสู่การสร้างคามเข้มแข็งของชุมชนดังนี้

- 1) กำหนดเป้าหมายและขั้นตอนการดำเนินงาน
- 2) ทำความเข้าใจแนวคิดการพัฒนาที่กำหนดความต้องการมาจากพื้นที่แล้ว นำหลักศาสนาที่ให้คนกระทำความดีปรากฏสู่สังคม (เอียฮ์ซาน)
- 3) กำหนดตัวชี้วัดชุมชนศรัทธา
- 4) การค้นหาแกนนำในหมู่บ้านเพื่อขับเคลื่อนชุมชนศรัทธา
- 5) สร้างเกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่เป้าหมาย
- 6) จัดทำแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนและการติดตามโครงการชุมชนศรัทธา
- 7) กำหนดกลไกการดำเนินงานโดยการระดมความต้องการในการสนับสนุน

จากหน่วยงานอื่นๆ ภายใต้การพึ่งพาตนเองเป็นหลักรวมทั้งมีการจัดตั้งคณะกรรมการ บริหารเครือข่าย เกิดการบูรณาการการทำงานของแกนนำประเด็นต่างๆ เชื่อมโยงสู่ เครือข่ายชุมชนศรัทธา จัดตั้งคณะทำงาน 3 ระดับ

คณะกรรมการกำหนดนโยบายและทิศทางการขับเคลื่อน 19 คน

คณะทำงานประสานงานระดับจังหวัด 70 คน

คณะทำงานขับเคลื่อนงานในชุมชน 300 คน

2. การพบปะบรรดาผู้นำศาสนา นักวิชาการ นักพัฒนา ฯลฯ

เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ แลกเปลี่ยนความคิดปรึกษาหารือในเนื้อหาารรูปแบบของชุมชนศรัทธาตามหลักการดำเนินชีวิตทางศาสนา ทำให้ได้รับความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดทิศทางการดำเนินงานของโครงการ

3. การประชุมประจำเดือนคณะกรรมการบริหารเครือข่าย

ชุมชนศรัทธา จำนวน 19 คน ทุกวันที่ 10 ของเดือน เพื่อหารือแนวทางในการขับเคลื่อนและสนับสนุนการดำเนินงานของแกนนำเครือข่ายชุมชนศรัทธาในพื้นที่เป้าหมาย ทำให้เกิดการพัฒนาทักษะด้านบริหารจัดการ การมองภาพรวมของงานระดับพื้นที่ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เทคนิคการทำงาน เช่น การสรุปงาน และเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

4. การประชุมประจำเดือน แกนนำขับเคลื่อน 70 คน ประชุม

ทุกวันที่ 18 ของเดือน เพื่อติดตามผลการดำเนินงานในแต่ละพื้นที่ การวางแผนและปรับปรุงการทำงานต่อไป ทำให้เกิดแกนนำขบวนขับเคลื่อนที่มีความเข้าใจในแนวทางการดำเนินงานชุมชนศรัทธาอย่างชัดเจน เกิดการระดมเป้าหมายและตัวชี้วัดของโครงการ เกิดพื้นที่นำร่อง 37 และพื้นที่ขยาย 133 พื้นที่ ทำให้แกนนำเกิดการเรียนรู้เทคนิคในการทำงานกับหมู่บ้าน/ชุมชน เกิดการเรียนรู้การวิเคราะห์ชุมชน

5. การประชุมแกนนำขับเคลื่อนระดับจังหวัด 4 จังหวัด ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานกับชุมชน เกิดการจัดกลไกการทำงานในระดับจังหวัด โดยตนเอง เกิดการเรียนรู้การวิเคราะห์ชุมชน เกิดการพัฒนาปรับปรุงและรู้จักวางแผนในการทำงานต่อไป

6. การประสานงานกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ แลกเปลี่ยนและหารือแนวทางการทำงานของโครงการ ทำให้ได้รับการยอมรับและสนับสนุนแนวทางการทำงานของโครงการฯ สามารถบูรณาการงานพัฒนาภาคประชาชนเข้ากับภาคส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

7. การประสานงานกับแกนนำ 4 เสาหลัก ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน โต๊ะอิหม่าม สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น แกนนำชุมชน โดยคณะทำงานแต่ละจังหวัดเข้าไปประสานด้วยการรู้จักเป็นส่วนตัวหรือติดต่อผ่านผู้ที่ 4 เสาหลักให้ความนับถือหรือญาติสนิทมิตรสหายประสานงานเพื่อเชิญไปร่วมสัมมนา สร้างความเข้าใจในเรื่องการร่วมสร้างชุมชนศรัทธา ทำให้ได้รับการตอบรับเข้าร่วมโครงการเป็นพื้นที่นาร่อง 37 พื้นที่ ในงานสัมมนาได้ชี้แจงทำความเข้าใจในการทำงานร่วมกันของผู้นำซึ่งเป็นหน้าที่ (อะมานะฮ์) ที่ต้องรับผิดชอบอันมีผลต่อชีวิตในโลกหน้า ความสามัคคีของผู้นำความเป็นพี่น้องที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชน ได้เชิญอาจารย์ผู้รู้ทางศาสนาที่มีความคิดก้าวหน้ามาให้ความรู้ความเข้าใจพร้อมฉายวีดิทัศน์ประกอบเพลงอัลนาซิดที่เนื้อหาสะท้อนปัญหาสังคม มีการบรรยายให้ความรู้ในวิถีแก้ไขตามหลักการอิสลาม ซึ่งสร้างความเข้าใจให้บรรดาผู้นำและได้รับความร่วมมือในการสัมมนาเป็นอย่างดีและมีหลายพื้นที่ที่ผู้นำไม่เข้าร่วมแต่ส่งตัวแทนเข้าร่วม แต่พื้นที่ส่วนใหญ่เข้าร่วมโครงการและหลังจากร่วมสัมมนากับขบวนชุมชนศรัทธา ก็เกิดกระแสที่ผู้นำทั้ง 4 เสาหลักมีความสามัคคีร่วมไม่ร่วมมือกันมากขึ้นให้ความสำคัญกับชุมชนและเห็นปัญหาร่วมกัน

8. การเก็บข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน/ชุมชน คณะทำงานแต่ละจังหวัดลงเก็บข้อมูลพื้นฐานทุกพื้นที่ของหมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อวิเคราะห์ชุมชนก่อนที่จะลงทำงานในพื้นที่

9. การประชุมสัมมนาแกนนำพื้นที่เป้าหมาย เป็นแกนนำขับเคลื่อนโครงการชุมชนศรัทธา จำนวน 300 คน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องชุมชนศรัทธา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างแกนนำในพื้นที่เป้าหมาย ตลอดจนการหารือแนวทางในการขับเคลื่อนชุมชนศรัทธาในพื้นที่

10. การเปิดเวทีสร้างความเข้าใจระดับหมู่บ้าน/ชุมชน ในพื้นที่นำร่อง 37 พื้นที่ โดยประสานงานกับผู้ใหญ่บ้านหรือโต๊ะอิหม่ามหรือสมาชิก อบต.ให้เชิญคนในชุมชนมาเข้าร่วมประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจปัญหาสังคมท้องถิ่น ความเข้าใจเรื่องการสร้างชุมชนศรัทธา และนัดชุมชนมาร่วมทำแผนชุมชนอีก 1 ครั้ง โดยให้ชุมชนสะท้อนปัญหาความต้องการของชุมชน และคิดหาวิธีแก้ไขด้วยตนเอง พื้นที่ส่วนใหญ่ประชาชนให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรม ด้วยการหันมาใช้ศาสนสถานเป็นศูนย์กลางในการทำงานพัฒนาหมู่บ้าน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เกิดการสร้างกระแสชุมชนศรัทธา

อย่างไรก็ตาม มีหลายพื้นที่เช่นกันที่เชิญแล้วคนในชุมชนไม่มาร่วมประชุม โดยอ้างว่าไม่ได้เงินก็ไม่มาหรือเพื่อการประชุมเพราะถูกเรียกประชุมบ่อย ทำให้คณะทำงานต้องกลับแล้วประสานเข้าไปใหม่ คณะทำงานก็ต้องพยายามเข้าไปจัดประชุมถึงสองสามครั้งคนในชุมชนถึงจะให้ความร่วมมือ อาจจะด้วยความเกรงใจที่เห็นความพยายามของคณะทำงานก็เป็นไปได้ เพราะเราถือว่าชุมชนเป็นพี่น้องของเราและพื้นที่ทุกพื้นที่สำหรับพวกเราแล้วเป็นพื้นที่สีเขียวเดียว

11. การเปิดเวทีทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน ในพื้นที่นาร่อง 37 พื้นที่ ทำให้เกิดการระดมความคิดเห็นของชาวบ้านในหมู่บ้าน/ชุมชนของตนเอง หันมาใช้มสยิตเป็นศูนย์กลางในการทำงานพัฒนาหมู่บ้าน เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมคิดร่วมทำแผนพัฒนาหมู่บ้านสู่ชุมชนศรัทธา

12. ผู้นำ/ชาวบ้านดำเนินกิจกรรมร่วมกันในหมู่บ้าน ใช้กิจกรรมร่วมเป็นเครื่องมือในการสร้างการพัฒนาโดยหลักการมีส่วนร่วม และพึ่งพาตนเองเป็นหลัก

13. แกนนำขับเคลื่อนติดตาม/ประเมินผลกิจกรรมหมู่บ้าน แกนนำขับเคลื่อนแต่ละจังหวัด ต้องเข้าไปประเมินและติดตามกิจกรรมเป็นระยะ ๆ และรวบรวมข้อมูล

14. เวทีสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างหมู่บ้าน เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนากิจกรรมในหมู่บ้านของตนเองได้

15. ปรับปรุงพัฒนากิจกรรมในหมู่บ้าน ใช้เกณฑ์ตัวชี้วัด และลักษณะของการเป็นชุมชนศรัทธาเป็นตัวนำทางในการดำเนินกิจกรรม และการต่อยอด

16. กิจกรรมเชื่อมโยงเครือข่ายหมู่บ้าน การดำเนินการเพียงหมู่บ้านเดียวไม่สามารถสร้างพลังแห่งการเรียนรู้อย่างเป็นระบบได้ ฉะนั้นการสร้างเครือข่ายที่ดี แต่ละหมู่บ้านต้องสามารถเชื่อมโยง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้ตลอดเวลา และสร้างพลังการต่อรองที่ดีเพื่อประโยชน์ของชุมชนได้

17. โรงเรียนชาวบ้าน เพื่อพัฒนาศักยภาพแกนนำขับเคลื่อน ทำให้เห็นความกระตือรือร้นของแกนนำระดับขับเคลื่อนในการพัฒนาตนเอง เพื่อยกระดับความคิดความเข้าใจสังคม การสร้างกระบวนการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การจัดระบอบองค์กรชาวบ้าน เกิดการบูรณาการทางความคิดของแกนนำประเด็นต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในงานพัฒนา จำเป็นต้องสร้างผู้นำหรือแกนนำในพื้นที่ให้มีทักษะการจัดการที่ดี มีการเรียนรู้ตลอดเวลา สร้างองค์ความรู้ เปิดโลกทัศน์ทางความคิดจากการได้ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองเป็นหมู่คณะ

18. การสื่อสารประชาสัมพันธ์ มีการผลิตจุลสาร “ร่วมสร้างชุมชนศรีธธา จังหวัดชายแดนใต้” จำนวน 10,000 เล่ม สติกเกอร์ “ร่วมสร้างชุมชนศรีธธา” 10,000 ชิ้น แผ่นพับ 10,000 แผ่น เว็บไซต์ WWW.CH-SATTHA.COM และผลิตแผ่นดีวีดี จำนวน 100 แผ่น รวมทั้งการเสนอข้อมูลข่าวสารทางสื่อสาธารณะ เช่น หนังสือพิมพ์/ดิชน นิตยสารเนชั่นสุดสัปดาห์ วิทยุ อสมท. โทรทัศน์แห่งประเทศไทย เป็นต้น ทำให้เกิดกระแสการรับรู้และความเข้าใจต่อชุมชนศรีธธาอย่างกว้างขวาง

19. รวบรวมองค์ความรู้/ผลิตสื่อเผยแพร่กิจกรรมหมู่บ้าน
รณรงค์สร้างกระแส “ชุมชนศรีธธา” เสนอด้านแบบของหมู่บ้าน ที่ประสบความสำเร็จ

นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมที่จะต้องทำต่อไปอีกหลายอย่าง เช่น กิจกรรมธนาคารขยะ กลุ่มออมทรัพย์ ร้านค้าชุมชน ผลิตภัณฑ์ทดแทน (ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้) เพื่อวัตถุประสงค์ให้มีการรวมคน(ยะมาอะฮ์)ร่วมคิดร่วมทำ ให้คนในชุมชนได้ฝึกทักษะในการทำงานร่วมกัน ได้มีโอกาสนำความดีที่มีอยู่ในตัวตนแสดงสู่สังคม (ดร์บียะฮ์) ทุกกระบวนการต้องมีเนื้อหาผูกพันกับศาสนาให้เห็นถึงความดีที่เป็นกุศลทานของตนในโลกหน้า

ผลการดำเนิน

โครงการชุมชนศรัทธา

สภาพก่อนดำเนินการ

1. แขนงนำขับเคลื่อน (คณะทำงาน) ส่วนใหญ่คุ้นเคยกับการทำกิจกรรมเชิงประเด็น ขาดทักษะการทำงานเป็นทีมและการวางแผนอย่างเป็นระบบ จึงขาดความมั่นใจในการดำเนินการกิจกรรมบูรณาการ และเพราะเป็นกิจกรรมที่ผูกโยงกับศาสนา จึงมีความกังวลว่าตนไม่ใช่โต๊ะครู
2. แขนงนำขับเคลื่อนทำงานหลายประเด็น หลายองค์กรเกินไป ไม่บูรณาการกัน ทำให้สิ้นเปลืองเวลาและงบประมาณ ไม่สามารถลำดับขั้นตอนกิจกรรมและวางเป้าหมายในกิจกรรมของตนเองได้ชัดเจน ซึ่งทำให้มองไม่เห็นพัฒนาการ เพื่อการยกระดับสู่กิจกรรมที่เหนือขึ้นไปได้

3. กิจกรรมพัฒนาที่ผ่านมาส่วนมาก ไม่ได้อยู่บนหลักศรัทธามากนัก แต่อยู่บนหลักผลประโยชน์เฉพาะเรื่องมองเห็นปัญหาที่ผูกโยงกับชีวิตในโลกนี้เพียงอย่างเดียว ทำให้เกิดปัญหาการทุจริต และขาดความรับผิดชอบงานอย่างเต็มที่

4. แกนนำขับเคลื่อนขาดการคิดค้นการทำงานในลักษณะองค์กรอย่างแท้จริง ไม่รู้จักการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประสบการณ์ของแต่ละคน ทำให้พลังแห่งการสร้างความสำเร็จเหลือน้อยลง อีกทั้งทำให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องต่อ ยอดงานลำบาก เพราะขาดเจ้าภาพ

5. ผู้นำ 4 เสาหลัก ได้แก่ โต๊ะอิหม่าม ผู้ใหญ่บ้าน อบต. ผู้นำธรรมชาติ ต่างคนต่างอยู่ ต่างทำงาน ไม่มีการประสานความร่วมมือกัน ผู้นำขาดความรู้ความเข้าใจในแนวทางการทำงานพัฒนาแบบชุมชนมีส่วนร่วม และไม่กล้านำเสนอสิ่งที่ปัญหาในหมู่บ้าน/ชุมชนของตนเอง การสื่อสารยังขาดความเข้าใจ (เข้าใจยาก) และขาดการวางแผนที่ดี ในระดับหมู่บ้าน/ชุมชน

6. ผู้นำ 4 เสาหลักยังขาดการทำงานร่วมกันและไม่คุ้นเคยกับกระบวนการทำกิจกรรม/ทำแผนแบบใหม่ที่เป็นลักษณะของการพึ่งพาตนเอง ส่วนใหญ่รอเงินงบประมาณเพื่อทำโครงการเท่านั้น

7. ผู้นำ 4 เสาหลักไม่มั่นใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ต่างก็หวาดระแวงซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะระหว่างผู้ใหญ่บ้านกับโต๊ะอิหม่าม เป็นที่เข้าใจว่าผู้ใหญ่บ้านเป็นคนของทางการ แต่ไม่ค่อยมีความรู้ทางศาสนา ส่วนโต๊ะอิหม่ามเป็นผู้นำธรรมชาติมีความรู้ทางศาสนาสามารถตัดสินปัญหาต่าง ๆ ได้ดีกว่า

8. ประชาชนขาดการรวมกลุ่มต่างคนต่างอยู่ต่างคนต่างทำมาหากิน การมัสยิดก็แค่ละหมาดเสร็จแล้วก็กลับไม่มีกิจกรรมที่ชวนให้มาคิดร่วมกัน การคิดของชาวบ้านถ้าพูดถึงปัญหาและการพัฒนาจะมุ่งเน้นไปในทางการพัฒนาวัตถุ ไม่เข้าใจเรื่องชุมชนเข้มแข็ง ไม่กล้าบอกปัญหาที่แท้จริงของตนเองและของชุมชนกลัวมีความผิด กลัวเขาว่าชุมชนมีปัญหา

9. ชาวบ้านขาดการรับรู้ในเรื่องงบประมาณและโครงการต่าง ๆ ที่ลงสู่หมู่บ้าน/ชุมชนไม่กระตือรือร้นเข้าร่วมเวทีแสดงออก ขาดการมีส่วนร่วม

สภาพหลังดำเนินการ

1. แกนนนำขับเคลื่อน (คณะทำงาน) ได้เรียนรู้ทักษะในการทำงานเป็นทีม มีความมั่นใจในการดำเนินกิจกรรมมากยิ่งขึ้น เกิดความตระหนักในการจัดลำดับกิจกรรม และสร้างเป้าหมายที่ชัดเจน สามารถพัฒนาวางแผนงานอย่างเป็นระบบมากขึ้น
2. แกนนนำขับเคลื่อนเริ่มใช้หลักศรัทธาเข้ามาในการดำเนินกิจกรรม ที่ทำร่วมกับชาวบ้าน
3. ผู้นำ 4 เสาหลักเริ่มตระหนักและเห็นความสำคัญของตนเอง มีความมั่นใจในการทำงานร่วมกัน เนื่องจากมีกฎหมายรองรับ และมีผู้ประสานงาน ติดตามกิจกรรมให้อย่างใกล้ชิด
4. ประชาชนมีโอกาสดแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นกันเอง มีความมั่นใจ และกระตือรือร้น เพราะผู้สนับสนุนมีความเป็นกันเอง ใช้หลักศาสนาและการมีส่วนร่วม จนทำให้สามารถนำเสนอกิจกรรมที่ต้องการจะทำและตรงกับสภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่อย่างแท้จริง เช่น กิจกรรมกีร้ออาตี การฟื้นฟูวัดตึกา ร้านค้าชุมชน เปิดเวทีการบรรยายธรรม การบูรณะศาสนสถาน การส่งเสริมอาชีพ การศึกษาดูงาน จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์และสวัสดิการชุมชน เป็นต้น
5. ผู้นำหลายแห่งใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือ ในการนำความสามัคคีกลับคืนมา
6. ทุกหมู่บ้านที่เริ่มทำกิจกรรม สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้นำและชาวบ้าน เกิดความรู้สึกมีพลังในการคิดค้นกิจกรรมต่อยอดต่อไป
7. ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารมากขึ้น ได้เปลี่ยนแปลงความรู้สึกใหม่สู่ความเป็นพลเมืองไทยอย่างแท้จริง แต่ละพื้นที่สามารถสร้างเครือข่ายเกิดความสัมพันธ์ระหว่างกัน ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

พลที่เกิดกับประชาชนในภาพรวม

1. แนวทางการแก้ปัญหาของ “ชุมชนศรัทธา” มิติที่เป็นจุดแข็งคือ พรบ. คณะกรรมการหมู่บ้านและการดำเนินงานที่บูรณาการกับหลักศาสนาจนได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี

2. “ชุมชนศรัทธา” กลายเป็นเครื่องมือเพื่อการแก้ปัญหาหลาย ๆ มิติ เช่น ความขัดแย้งในชุมชนระหว่างผู้นำ การคลี่คลายโครงสร้างการปกครองที่ขาดความรับผิดชอบหรือขาดคุณธรรมจริยธรรม ความรู้สึกเป็นเจ้าของงานพัฒนาของชาวบ้านในหมู่บ้านตนเอง เป็นต้น

3. เป็นการเสริมสร้างพลังการต่อรองของประชาชน ในการมีบทบาทกำหนดวิถีชีวิตของตนเองในแผ่นดินบ้านเกิด

4. สามารถเป็นเครื่องมือในการบูรณาการงาน บูรณาการเงิน และบูรณาการคนของหน่วยงานทุกภาคส่วน เช่น หน่วยงานภาครัฐที่มีความพร้อม ความชำนาญเฉพาะทาง นักวิชาการ นักการศาสนาใช้เป็นเวทีเผยแพร่หลักการหรือองค์ความรู้ที่้องประชาชน นักพัฒนาทั้งของเอกชนและของรัฐ เพราะใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง ประชาชนเป็นเจ้าของ และเป็นแกนหลักในการดำเนินการกิจกรรมในหมู่บ้าน สามารถสร้างความยั่งยืนหรือมีความต่อเนื่องในกระบวนการแก้ปัญหา ทั้งยังสามารถดำเนินการได้ในหลาย ๆ มิติพร้อม ๆ กันด้วย

5. ประชาชนมีความภาคภูมิใจในกิจกรรมที่ได้ดำเนินการ เพราะใช้หลักการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ตั้งแต่การร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันรับผลประโยชน์และร่วมกันปรับปรุงพัฒนา ต่อยอดงานสู่กิจกรรมอื่นต่อ ๆ ไป

6. สามารถใช้เป็นเครื่องมือสู่การแก้ไขปัญหาคความมั่นคง เพราะประชาชนมีโอกาสดำเนินการด้วยตนเอง สามารถกำหนดวิถีชีวิตหรือรูปแบบในการดำเนินชีวิตของตนเองและสังคมได้

บทสรุป “สันติสุข” เกิดขึ้นได้ ?

การขับเคลื่อนงานของ “ชุมชนศรัทธา” ใช้แนวคิดของศาสนธรรมอย่างชัดเจน ใช้ได้ทุกศาสนา เพียงแต่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ใช้หลักการของศาสนาอิสลามมากกว่าศาสนาอื่น เนื่องจากมีประชากรที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่ ใช้กิจกรรมทางศาสนาที่ประชาชนศรัทธาเป็นเครื่องมือสร้างสังคมให้น่าอยู่ พร้อม ๆ กับคำนึงถึงการใช้องค์กรพัฒนาที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างเป็นขั้นเป็นตอน มีกระบวนการพึ่งพาตนเองเป็นหลัก สร้างความรักความสามัคคีให้เกิดในหมู่ผู้นำและประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน ไม่ใช่เงินเป็นตัวตั้ง และเริ่มด้วยประเด็นกิจกรรมที่ประชาชนสามารถทำได้และลงมือปฏิบัติได้จริง เกิดการเรียนรู้เป็นลำดับขั้น มีการพัฒนากิจกรรมที่ต่อเนื่องและสร้างความยั่งยืนให้เกิดขึ้น โดยการใช้ศาสนสถานเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาทุกด้านของหมู่บ้าน/ชุมชน โต๊ะอิหม่ามมีส่วนอย่างสำคัญในการแก้ปัญหาและสร้างงานพัฒนา กิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์เป็นเครื่องมือในการรวมคน สร้างระเบียบวินัยให้เกิดขึ้น และเกิดสวัสดิการชุมชน เป็นต้น

จาก

การดำเนินงาน “ชุมชนศรัทธา” ที่ผ่านมา องค์กรภาคประชาชนคาดหวังจากการเรียนรู้ว่าหากใช้กระบวนการนี้กับทุกหมู่บ้าน/ชุมชนในจังหวัดชายแดนใต้ สามารถสร้างความรักความเข้าใจและความหวงแหนทุกฝ่ายได้ เพียงแต่มีความหวาดระแวงกันอยู่บ้าง ซึ่งอาจเป็นเหตุมาจากการสื่อสารไม่เข้าใจกัน แต่เมื่อเข้าใจตรงกันแล้ว ก็จะเป็นแรงกระตุ้นพลังแห่งการพัฒนาให้เกิดในหมู่ประชาชนใน ทุก ๆ อันนำไปสู่การสร้างสังคมที่สร้างความสันติสุขอย่างยั่งยืน

ปัจจัยสำคัญที่งานพัฒนาต่าง ๆ ไม่ได้เข้าไปอยู่ในใจประชาชนเท่าที่ควรก็เพราะงานเหล่านั้น ยังใช้เงินเป็นตัวตั้ง มีความรีบเร่งที่ต้องใช้เงินให้หมดไปกับการทำโครงการส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการจัดซื้อวัตถุดิบของและสร้างสิ่งก่อสร้าง ขาดกระบวนการพัฒนาคนที่ตรงจุดซึ่งกลายเป็นจุดอ่อน ถึงแม้จะใช้งบประมาณจำนวนมากเพียงใดก็ตาม ความรู้สึกนึกคิดของประชาชนก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงอะไร ความศรัทธาต่องานพัฒนาก็ไม่เกิด

หลักการพัฒนาที่แท้จริงมีเป้าหมายสำคัญคือ การพัฒนา “คน” หรือ “กลุ่มคน” โดยใช้งบประมาณเป็นเครื่องมือสร้างกิจกรรมทางสังคมที่ทำให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของ มีความภาคภูมิใจในสิ่งที่ตนเองได้ทำโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการที่ดีที่เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะสภาพปัญหาปัจจุบันความสัมพันธ์ที่ตึงระหว่างผู้คนสูญเสียไป เราสามารถใช้กระบวนการพัฒนาเพื่อปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ของผู้คนให้ดีขึ้นได้ไม่ว่าระหว่างผู้นำกับประชาชน ระหว่างภาคประชาการกับประชาชน หรือระหว่างประชาชนกับประชาชนด้วยกันเอง และที่สำคัญต้องบูรณาการกับมิติทางด้านศาสนา ซึ่งเป็นวิถีชีวิตของประชาชน หากทำอย่างนี้ได้งานพัฒนามีความหมายและมีคุณภาพที่สามารถปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์หรือพัฒนาคนได้ อันมีผลต่อเป้าหมายสำคัญที่ผู้คนในสังคมคาดหวังไว้

ฉะนั้นเพื่อให้งานพัฒนา มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น จึงควรเพิ่มความ ประณีต 2 ประการ ดังนี้

ประการที่หนึ่ง การเน้นความละเอียดอ่อนในกระบวนการทำงานมากกว่าผล ที่เป็นวัตถุประสงค์ ซึ่งการทำงานที่ผ่านมาได้บทเรียนว่าขัดข้องตรงจุดไหน แก้ไขตรงจุดนั้น เพราะเป้าหมายสูงสุดของงานพัฒนาคือ “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์” โดยใช้กิจกรรมงาน พัฒนาเป็นเครื่องมือในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ประชาชน ซึ่งความไม่สงบที่เกิดขึ้น ก็เพราะ “ทรัพยากรมนุษย์” นั้นเอง ไม่ใช่เพราะวัตถุประสงค์ของ

ประการที่สอง การใช้มิติของศาสนธรรมให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน ในแต่ละพื้นที่ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ในท้องถิ่นมีอยู่แล้ว โดยการสอบถามชาวบ้านหรือได้จากเวที แลกเปลี่ยนต่าง ๆ แล้วนำมาฟื้นฟูกันใหม่ สร้างการเชื่อมโยงกับงานพัฒนาที่จะดำเนินการ ปัจจัยทั้ง 2 ประการนี้ มีอยู่ในกระบวนการของ “ชุมชนศรัทธา” ซึ่งสามารถนำไป ประยุกต์ใช้กับโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่ได้เพื่อสร้างกระบวนการดังกล่าวก่อนที่จะต่อยอด กิจกรรมพัฒนาด้านอื่น ๆ ต่อไป

“**โครงการ**ชุมชนศรัทธา
ทำให้แกนนำ
4 เสาหลัก มีส่วนร่วม ในการดำเนิน
โครงการ แกนนำได้เปิดความคิด
เปิดวิสัยทัศน์ได้รับรู้โครงการพัฒนาต่างๆ

กรณีศึกษา

ชุมชนศรัทธา

บ้านปะแต

เริ่มพัฒนาจากเด็กจุดเล็ก ๆ ก่อนขยายใหญ่

บ้านปะแต หมู่ที่ 6 ตำบลปะแต อำเภอยะหา จังหวัดยะลา มีประชากร 436 ครัวเรือน 2,115 คน เป็นชาย 1,073 คน หญิง 1,042 คน ผู้สูงอายุ 185 คน เด็กวัยเรียน 341 คน ผู้พิการ 12 คน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามจำนวน 2,072 คน ศาสนาพุทธ 43 คน มีมัสยิด 3 แห่ง สุเหร่า 2 แห่ง

อาชีพหลัก ได้แก่ เกษตรกรรม อาชีพเสริม รับจ้างทั่วไป ก่อนโครงการชุมชนศรัทธาเข้าสู่หมู่บ้าน ชาวบ้านได้รวมตัวกันทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น มีกลุ่มส่งเสริมอาชีพทำดอกไม้ประดิษฐ์ ของชำร่วย ตัดเย็บเสื้อผ้า ปักผ้าคลุม กลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มสหกรณ์ร้านค้า

สภาพปัญหาในหมู่บ้าน คือ ปัญหาคนว่างงาน ปัญหายาเสพติด เช่น ใบกระท่อม เกิดความไม่สงบในพื้นที่ เช่น มีเหตุการณ์ยิงรถตู้ ยิงกันน การกระเบิดบริเวณหัวสะพาน ทำให้ในพื้นที่เงียบ ไม่มีใครกล้าออกมานอกบ้าน การประชุมและประชุมหยุดชะงัก มีการสั่งห้ามไม่ให้ออกไปทำงานนอกบ้าน ทำให้ต่างคนต่างทำงาน รับหน้าที่กันไปทำงาน ไม่มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อน

สภาพปัญหา ระดับผู้นำ สี่เสาหลักขาดการประสานงานต่างคนต่างทำงาน ขาดการคิดและพูดคุยหารือร่วมกัน และขาดการวางแผนในระดับชุมชน ชาวบ้านขาด การรับรู้ในงบประมาณและโครงการต่างๆ ที่ลงชุมชน ขาดโอกาสร่วมเวทีเพื่อแสดงออก และสะท้อนปัญหาความคิดเห็นของตนเองได้ ดังนั้นเมื่อโครงการชุมชนศรัทธา ลงสู่ชุมชน ชาวบ้านจึงคาดหวังในการเข้าร่วมโครงการ เพื่อพัฒนาชุมชนโดย ยึดหลักศาสนา จริยธรรม วัฒนธรรม จิตวิญญาณชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีอาชีพ สร้างรายได้เลี้ยงครอบครัว สร้างชุมชนให้เข้มแข็งลดปัญหาต่างๆ เช่น ยาเสพติด สถานการณ์ความไม่สงบความยากจน การศึกษา เป็นต้น

ในการดำเนินงานในโครงการชุมชนศรัทธา ชาวบ้านได้ร่วมกันสร้างกระบวนการ ทำงานร่วมกันอย่างเป็นขั้นเป็นตอน คือ ประสานแกนนำ 4 เสาหลักในพื้นที่ เพื่อร่วมหารือและทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการชุมชนศรัทธา ในเบื้องต้น จากนั้นก็ร่วมกันจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานของชุมชนแล้วได้จัดเวทีสร้างความเข้าใจ แนวคิดโครงการชุมชนศรัทธา ชาวบ้านออกมาร่วมเวทีครอบคลุมทุกกลุ่มทุกวัย ทั้งกลุ่มพ่อบ้าน แม่บ้าน เยาวชน และแกนนำ 4 เสาหลักให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ผู้ใหญ่บ้านเข้าประสานแกนนำคนอื่นๆ ต่อ เพื่อร่วมกันประสานชาวบ้าน

หลังจากที่แกนนำ 4 เสาหลักและประชาชนเข้าใจวัตถุประสงค์แล้วก็ได้จัดเวที ทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ชาวบ้านประมาณ 200 คนได้ร่วมระดมความคิดเห็นสภาพปัญหา ความต้องการของชุมชนโดยแบ่งออกเป็นกลุ่ม และคัดเลือกคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยชุมชนมีส่วนร่วมกับแกนนำ 4 เสาหลัก ซึ่งเมื่อได้แผนงานแล้วก็ร่วมกัน ทำกิจกรรมตามแผนต่อไป

หลังจากร่วมกันทำงาน ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงหลายประการ ทุกฝ่ายเห็นด้วยกับแนวทางโครงการชุมชนศรัทธา ที่ใช้หลักศาสนาเป็นหลักในการดำเนินงานพัฒนาโดยชุมชนเป็นแกนหลัก ทำให้เกิดความร่วมมือ เข้ามาร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมาก อย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน รับรู้รายละเอียดโครงการทั้งหมด และการสนับสนุนให้ผู้นำทำงานอย่างสะดวกอีกทั้งได้เห็นความร่วมมือของแกนนำ 4 เสาหลัก มีความใกล้ชิดกันมากขึ้น กล้าที่จะแสดงความคิดเห็น ซึ่งก่อนมีโครงการชุมชนศรัทธา ชาวบ้านและแกนนำไม่เคยรับรู้เกี่ยวกับโครงการพัฒนาต่างๆ ที่ลงในพื้นที่ เป็นหน้าที่ของ อบต. ในการดำเนินการ แต่ “โครงการชุมชนศรัทธา ทำให้แกนนำ 4 เสาหลัก มีส่วนร่วมในการดำเนินการโครงการแกนนำได้เปิดความคิด เปิดวิสัยทัศน์ ได้รับรู้โครงการพัฒนาต่างๆ ส่งผลให้สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ยังมีแต่เบาบางลงมาก”

ส่วนกิจกรรมที่ทำร่วมกันได้แก่ การซ่อมแซมต่อเติมอาคารเรียนกิริออาตี พอเสร็จแล้วก็รวบรวมเด็กๆ ในชุมชนมาเรียนกิริออาตีเป็นจุดเดียวนำไปสู่การแก้ปัญหาเยาวชนในหมู่บ้านให้มีความรู้ทักษะด้านต่าง ๆ ส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านศาสนาให้กับเยาวชน ป้องกันและลดยาเสพติดที่ระบาดในหมู่บ้าน เสริมสร้างเยาวชนให้มีบทบาทเป็นหูเป็นตาในหมู่บ้าน โดยจัดให้มีการอบรม ศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทางด้านทักษะชีวิตและอาชีพ จัดการอบรมด้านศาสนา พัฒนาผู้นำสอนอัลกุรอาน ซึ่งในอนาคตชุมชนจะมีแผนงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง คือ มีการสนับสนุนกลุ่มสตรีอย่างต่อเนื่อง มีการสนับสนุนโรงเรียนตาดีกาเหมือนหรือเทียบเท่าโรงเรียนสามัญทั่วไป การอบรมและหนุนเสริมให้ชาวบ้านเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง อบรมเยาวชนให้มีความรับผิดชอบและตระหนักในหน้าที่ มีอาชีพ พร้อมคุณธรรม จริยธรรม

นอกจากนี้การทำกิจกรรมร่วมกันอย่างเข้าใจต่อกันได้ก่อให้เกิดคณะกรรมการหมู่บ้าน ตามโครงสร้าง กฎหมายคณะกรรมการหมู่บ้าน อันเป็นการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลอีกทางหนึ่ง ซึ่งแกนนำเหล่านี้ได้เกิดการเรียนรู้การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมผ่านกระบวนการร่วมคิดร่วมทำ การศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ทำให้แกนนำ 4 เสาหลักสามารถดำเนินงานโครงการพัฒนาอื่น ๆ ได้ เช่น การจัดการกับปัญหาทุจริต คณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นคณะกรรมการรองรับโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่จะลงสู่พื้นที่ให้เป็นจุดเดียวกันทุกโครงการ รวมทั้งในอนาคตจะมีการจัดเวทีประชุมประชาคม ซึ่งใช้มีสยิดเป็นที่ตั้ง ทำให้ได้รับทราบปัญหาและหาแนวทางแก้ไขให้ตรงจุดโดยใช้กระบวนการสร้างความสามัคคีระหว่างรัฐและประชาชนตามแบบอย่างของชุมชนศรัทธา

ตะโละอาโฮอร์

นำศรัทธาจัดปัญหาความขัดแย้ง

ชุมชนตะโละอาโฮอร์ หมู่ที่ 2 ตำบลตะโละอาโฮอร์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี จากการที่โต๊ะอิหม่ามถูกลอบยิงตาย ทำให้พื้นที่ขาดความไว้วางใจ หวาดระแวง ไม่กล้าออกมาทำกิจกรรม ชุมชน ต่างคนต่างอยู่ ไม่กล้าพูด ไม่ตอบรับ ไม่คุยกันเกินหน้า 4 เส้าหลัก ยังไม่คืนเคยกับกระบวนการทำกิจกรรม/ทำแผนแบบใหม่ ชาวบ้านยังขาดการศึกษา ประชาชนไม่ไว้วางใจภาครัฐ

ด้านเศรษฐกิจ ชาวบ้านเป็นหนี้ เนื่องจากอาชีพประมง รายได้ไม่เพียงพอ ขาดวัสดุอุปกรณ์ด้านประมง เช่น อวน อาชีพเกษตร ก็ไม่มีวัสดุอุปกรณ์เพียงพอ ปุ๋ยราคาแพง ขาดพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ มีปัญหาคนว่างงาน ปัญหาด้านสังคม ขาดสวัสดิการผู้สูงอายุ ต่างคนต่างอยู่ ขาดทุนการศึกษา สถานที่เรียนตาดีกาขาดห้องน้ำ ขาดกระบายน้ำ ปัญหาด้านการเมือง การพัฒนาไม่ทั่วถึง และไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนส่งผลให้ขาดความร่วมมือระหว่างรัฐกับประชาชน

ในการลงพื้นที่ของโครงการชุมชนศรัทธาได้มีการประสานแกนนำ 4 เสาหลักในพื้นที่ เพื่อร่วมหารือและทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการชุมชนศรัทธา ซึ่งครั้งแรก แกนนำ 4 เสาหลัก ยังมีความหวาดระแวง ทีมงานจึงได้ลงพื้นที่ประสานความเข้าใจหลายครั้ง เพื่อให้เกิดความไว้วางใจ โดยการจัดเวทีสร้างความเข้าใจแนวคิดโครงการชุมชนศรัทธา ชาวบ้านออกมาร่วมเวทีครอบคลุมทุกกลุ่มทุกวัย ทั้งกลุ่มพ่อบ้าน แม่บ้าน เยาวชน และแกนนำ 4 เสาหลักให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี จากนั้นก็ได้จัดเวทีทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ชาวบ้านร่วมระดมความคิดเห็น ความต้องการของชุมชนโดยแบ่งออกเป็นกลุ่ม และคัดเลือกคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยชุมชนมีส่วนร่วมกับแกนนำ 4 เสาหลัก ในช่วงแรก ชาวบ้านยังไม่กล้าแสดงออก พอเริ่มคุ้นเคย จึงกล้านำเสนอปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาจนเกิดแผนและจัดกิจกรรมตามแผนพัฒนาหมู่บ้านสู่ชุมชนศรัทธาต่อไป

นอกจากนี้ยังได้สร้างเวทีย่อยกับกลุ่มแกนนำ แลกเปลี่ยนเรื่องสิทธิหน้าที่ ปัญหาสังคม ปัญหาเยาวชนและสตรี ทำให้แกนนำเกิดองค์ความรู้มองเห็นแนวทางในการแก้ปัญหาที่มีความกล้าแสดงออก กล้าคิดกล้าทำ

การทำกิจกรรมร่วมกันทำให้ชุมชนเข้าใจในแนวทางโครงการหมู่บ้าน / ชุมชนศรัทธา แกนนำ 4 เสาหลักได้รู้ถึงสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาของชุมชน ให้ความร่วมมือ เข้ามาทำกิจกรรมตามแผนงานร่วมกับชาวบ้านเป็นอย่างดี ชุมชนเกิดการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมร่วมกัน ลดความหวาดระแวงลง ต่อมาได้พัฒนาจนเกิดคณะกรรมการชุมชนศรัทธา ตามโครงสร้างกฎหมาย

เกิดแผนงานพัฒนาหมู่บ้านสู่ชุมชนศรัทธา ประกอบด้วยกิจกรรมอบรมชุมชน (ธรรมบรรยาย) เพื่อสร้างความเข้าใจในคณะเยาวชนในหมู่บ้าน กิจกรรมรับขวัญผู้สูงอายุ เพื่อสร้างกำลังใจให้กับผู้สูงอายุ กิจกรรมอบรมการเลี้ยงบุตรหลาน เพื่อให้บุตรหลานอยู่ในกรอบจริยธรรมและคุณธรรม ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ นายอำเภอรับทราบและเข้าร่วมทำให้ชาวบ้านเกิดความภูมิใจและปรับเปลี่ยนทัศนคติที่ดีต่อรัฐ เช่น สามารถทำกิจกรรมกับทหารได้ กระแสความสามัคคีของแกนนำสี่เสาหลักและชาวบ้านปรากฏชัดเจนยิ่งขึ้น ในชุมชนตะเลาะอาโหรี

ชาวโตะเต็ง

ใช้ศาสนาแก้ปัญหาชุมชน

บ้านโตะเต็ง หมู่ที่ 1 ตำบลโตะเต็ง อำเภอสว่างปาวะ จังหวัดนราธิวาส มีประชากร 321 ครัวเรือน 1,114 คน เป็นชาย 570 คน เป็นหญิง 544 คน ผู้สูงอายุ 132 คน เด็กวัยเรียน 200 คน ผู้พิการ 26 คน นับถือศาสนาอิสลาม 90 % ศาสนาพุทธ 10 % มีมัสยิด 1 แห่ง วัด 1 แห่ง ปอเนาะ 1 แห่ง

สภาพปัญหาในพื้นที่ ชาวชนรุ่นใหม่ขาดความรู้เรื่องศาสนา ผู้สูงอายุขาดสวัสดิการ การคมนาคมไม่สะดวก ขาดรายได้เสริม เมื่อเริ่มมีเหตุการณ์ความไม่สงบ มีการสร้างสถานการณ์โดยการก่อเหตุฆ่าคนไทยพุทธ ทำให้ประชาชนเกิดความหวาดระแวงกันเอง จนนำไปสู่การเกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ในพื้นที่ เช่น การประท้วงที่บ้านโอบาตุด.โตะเต็ง เป็นต้น ภาครัฐไม่สามารถลงพื้นที่ได้

นอกจากนั้น กลุ่มเยาวชนไม่สามารถรวมกลุ่มกันได้ ชาวบ้านบางส่วนขาดโอกาสทางการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาด้านศาสนาและสามัญ และยังมีความหวาดกลัวแต่ไม่รุนแรงนัก จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งที่ภาคส่วนต่าง ๆ จะต้องเข้ามาร่วมกันค้นหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่อไป

ในการทำงานของโครงการฯ ได้ประสานงานกับกำนันโต๊ะเต็ง แก่นนำ 4 เสาหลักในพื้นที่เพื่อร่วมหารือและทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการหมู่บ้าน/ชุมชนศรัทธา และนัดหมายกับผู้นำศาสนาเพื่อนัดชาวบ้านมาประชุมสร้างความเข้าใจ จากนั้นได้จัดเวทีสร้างความเข้าใจแนวคิดโครงการหมู่บ้าน/ชุมชนศรัทธา ชาวบ้านให้ความร่วมมือและออกมาร่วมเวที มีการระดมปัญหา เพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนโดยจัดเวทีทำแผนพัฒนาหมู่บ้านสู่ชุมชนศรัทธา ในช่วงเช้าทำความเข้าใจเพิ่มเติมและทบทวนปัญหาที่ระดมได้จากเวทีสร้างความเข้าใจครั้งแรก ช่วงบ่ายระดมทำแผนในการขับเคลื่อนพัฒนาสู่หมู่บ้าน / ชุมชนศรัทธา

จากการทำงานร่วมกันพบว่าได้รับความสนใจและความร่วมมือจากประชาชนเป็นจำนวนมาก เกิดแผนงานพัฒนาสู่หมู่บ้าน / ชุมชนศรัทธา เพื่อให้คนในชุมชนได้ร่วมกันโดยการสร้างสถานที่สาธารณะประโยชน์ ทำรั้วมัสยิดและซ่อมแซมมัสยิด ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของหมู่บ้าน

บ้านลำลอง

ใช้ชุมชนศรัทธาพัฒนาความมั่นใจให้แก่นำ

4 อำเภอในจังหวัดสงขลาเป็นพื้นที่เป้าหมายของโครงการฯ โดยขอยกเอาบ้านลำลอง หมู่ที่ 12 ตำบลนาทวี อำเภอนาทวี เป็นกรณีศึกษา โดยบ้านลำลอง มีประชากร 393 ครัวเรือน 1,602 คน เป็นชาย 824 คน หญิง 678 คน ผู้สูงอายุ 139 คน เด็กวัยเรียน 250 คน ผู้พิการ 7 คน นับถือศาสนาอิสลามเกือบทั้งหมด มีเพียง 6 คนเท่านั้น นับถือศาสนาพุทธ มีมัสยิด 1 แห่ง

การพัฒนาตั้งแต่อดีตที่ผ่านมารัฐจะเป็นผู้ดำเนินการให้ ส่งผลให้ชาวบ้านขาดความกระตือรือร้นในการพัฒนาชุมชน ไม่ค่อยได้แสดงความคิดเห็น ส่วนสี่เสาหลัก โต๊ะอิหม่าม ผู้ใหญ่บ้าน อบต. ผู้นำกลุ่ม ต่างคนต่างอยู่ต่างทำงาน ไม่มีการประสานความร่วมมือกัน ขาดความรู้ความเข้าใจในแนวทางการทำงานพัฒนาแบบชุมชนมีส่วนร่วม ไม่กล้านำเสนอสิ่งที่ปัญหาในหมู่บ้าน/ชุมชนของตนเอง

ส่วนชาวบ้านก็ขาดการรวมกลุ่มต่างคนต่างอยู่ต่างคนต่างทำมาหากิน การมาที่มีสยิดก็มาแค่ละหมาดเสร็จแล้วก็กลับไม่มีกิจกรรมที่ชวนให้มาคิดร่วมกัน หรือถ้ามีอยู่บ้างก็เป็นแค่การร่วมกันสร้างด้านวัตถุ ยังไม่เข้าใจมิติพัฒนาความเข้มแข็ง และไม่กล้าบอกปัญหาของตนเองและชุมชน กลัวมีความผิด กลัวเชื่อว่าชุมชนไม่ดี

กระบวนการทำงาน แกนนำขับเคลื่อนลงไปประสานงานกับแกนนำสี่เสาหลัก พุดคุยถึงแนวทางการสร้างชุมชนศรัทธาและเก็บข้อมูลพื้นฐานแล้วเชิญแกนนำสี่เสาหลัก เข้าร่วมประชุมทำความเข้าใจร่วมกับพื้นที่อื่น ได้รับความร่วมมือเข้าร่วมครบทุกคน และนัดแนะวัน เวลาลงสร้างความเข้าใจและทำแผนเพื่อขับเคลื่อนสู่ชุมชนศรัทธา จากนั้นได้เปิดเวทีชี้แจงสร้างความเข้าใจ เพื่อทำแผนพัฒนาโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมระดมความคิดเห็นจากทุกกลุ่ม ด้วยการแบ่งกลุ่ม เช่น เยาวชน ผู้หญิง ผู้ชาย ฯ

จากการทำงานทำให้เกิดแผนพัฒนาหมู่บ้านสู่ชุมชนศรัทธา โดยการจัดกิจกรรมบรรยายธรรม เพื่อส่งเสริมความรู้ในวิถีตามแนวทางที่ถูกต้อง ส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรม พัฒนาศักยภาพคนในชุมชนให้มีความสามัคคี การจัดกิจกรรมจัดซื้อ อุปกรณ์โรงเรียนตาติกา เพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้มีโอกาสเรียนรู้และการจัดกิจกรรมปรับภูมิทัศน์รอบบริเวณมัสยิด เพื่อให้ชุมชนได้มาทำกิจกรรมร่วมกันสร้างความสามัคคีในชุมชน

ในการทำกิจกรรมสี่เสาหลักใช้มีสยิดเป็นที่ประชุมหันหน้าเข้ามาพูดคุยกัน สังเกตได้จากการจัดเวทีในแต่ละครั้งจะมีการประสานงานและร่วมมือกันเป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งโต๊ะอีหม่ามจะมีความกระตือรือร้นมากขึ้น จากคนที่ไม่ค่อยสะท้อนปัญหาก็กลับล้าที่จะแลกเปลี่ยน มีความคิดมีมุมมองที่กว้างขึ้น และยังเป็นตัวประสานงานกับพื้นที่ต่าง ๆ อีกด้วย ส่วนผู้ใหญ่บ้านเมื่อก่อนชาวบ้าน สะท้อนว่า ชอบทำอะไรคนเดียว เดี่ยวนี้ หันหน้ามาหารือกัน อบต. ก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีอำนวยความสะดวกและดูแลการประชุม

ในส่วนของชาวบ้านในตอนที่ยังจัดกระบวนการสร้างความเข้าใจและทำความเข้าใจ ในระยะแรกชาวบ้านบอกว่าไม่มีปัญหาอะไรมีแต่ขาดกำแพงด้านหลังมีสยิดอย่างเดียว นอกนั้นชุมชนเขาดีหมดแล้ว ไม่กล้าเสนอปัญหากลัวและอายเรื่องปัญหาโดยเฉพาะปัญหาเสพติดจะไม่กล้าพูด แต่กระบวนการในเวที การสร้างความเข้าใจโดยการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนกล้าพูดกล้าเสนอปัญหาซึ่งมีมากมาย

อย่างไรก็ดี เนื่องจากเป็นระยะเริ่มต้นจึงมีข้อที่ต้องพัฒนาอีกหลายประการ เช่น พัฒนาแกนนำให้มีความรู้ความเข้าใจโดยใช้หลักศาสนาเป็นตัวนำการพัฒนา โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ให้ชุมชนได้มีอำนาจในการตัดสินใจ การพัฒนาพื้นที่ หมู่บ้าน/ชุมชนตนเอง และควรที่จะนำปัญหาสำคัญ ๆ ของชาวบ้าน คือ เรื่องที่ดินที่ทำกินซึ่งไม่มีเอกสารสิทธิ์ ทำให้ชาวบ้านขาดความมั่นใจในการดำรงชีวิต ควรจะแก้ปัญหาให้ชุมชนมีความมั่นใจในการทำมาหากิน จะโดยรูปแบบไหน ก็ให้ดูความเหมาะสม ชาวบ้านจะได้รู้สึกมีความมั่นคงในชีวิต รู้จักจะได้ใจชาวบ้าน

สะโลปาแต

ใช้ศรัทธาชักนำเด็กและผู้อุปการะ เดินตามหลักศาสนา

ชุมชนสะโลปาแต ตำบลกอตอตืออระ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา มีลักษณะเป็นชุมชนผสมผสานระหว่างชนบทกับเมือง สภาพความเป็นอยู่ การดำรงชีวิตเป็นแบบระบบเครือญาติ ในสมัยก่อนคนที่มาตั้งถิ่นฐาน ในหมู่บ้านแห่งนี้มีเพียงไม่กี่ครอบครัว และได้ทำมาหากินอยู่เรื่อย ๆ ตามระยะเวลาจนมีสมาชิกเพิ่มมากขึ้นและบางส่วนมาจากการ ย้ายเข้ามาอยู่อาศัยของชาวบ้านในชุมชนรอบข้างจนถึงปัจจุบัน

ชาวบ้านสะโลปาแต มีอาชีพที่หลากหลายตามลักษณะสภาพ ของพื้นที่ซึ่งเป็นเทือกเขา สลับที่ราบ อาชีพหลักของชาวบ้าน สะโลปาแต ก็คือ การทำสวนยางพารา สวนผลไม้ การทำนา และยังมีการค้าขายที่รองลงมาคือ รับราชการครู ตำรวจ พยาบาล เป็นลูกจ้าง ตามสถานที่ต่างๆ ทั้งในชุมชนและในเมือง

ในอดีตชุมชนสะโลปาแต่มีชื่อเสียงในด้านเศรษฐกิจ เป็นแหล่งค้าขายของคนจากเมืองต่างๆ และเป็นแหล่งทองคำที่ขึ้นชื่อ มีประวัติศาสตร์ที่สำคัญๆ อยู่หลายอย่างเป็นแหล่งเรียนรู้ของคนรุ่นหลัง แต่สิ่งดี ๆ เหล่านี้กำลังสูญหาย เพราะขาดบุคลากรที่จะเล่าถึงประวัติศาสตร์ และขาดการอนุรักษ์และรักษาไว้

ในอดีตประชาชนจะถือมัสยิดเป็นศูนย์กลางของชุมชน มัสยิดมีบทบาทต่อผู้คนในชุมชนเป็นอย่างมาก กล่าวคือ เป็นที่ละหมาดยามาอะห์เกือบทุกเวลาและกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนก็จะทำกันที่มัสยิด แต่สภาพปัจจุบัน คนในชุมชนไม่ค่อยอยู่ติดกับมัสยิด กล่าวคือ ไม่เน้นการละหมาดยามาอะห์ จะมีก็แต่ผู้สูงอายุไม่กี่คน ยิ่งในกลุ่มวัยรุ่นหรือเยาวชนแทบจะไม่ค่อยสนใจมัสยิดเลย จะสังเกตเห็นเมื่อมีกิจกรรมต่างๆ ที่มัสยิดก็จะมีเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุเท่านั้น สาเหตุน่าจะมาจากการศึกษาในหลักศาสนา และการที่สภาพความเปลี่ยนแปลงของโลกไม่ว่าจะเป็นทางด้านความเป็นอยู่ ให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ ทำให้คนใหม่ต้องทำตัวให้กลมกลืนกับยุคสมัยคือมองความสำคัญของวัตถุมากกว่าจิตใจ ทำให้ไม่มีเวลาในการที่จะพัฒนาจิตใจของตน ซึ่งทุกคนก็ตระหนักว่าการที่จะพัฒนาจิตใจของตนคือ การเข้าถึงศาสนา

ก่อนมีโครงการชุมชนศรัทธา ในชุมชนชาวบ้านมีกิจกรรมวันฮารีรายอ และต้อนรับปีใหม่อิสลาม จะจัดโดยศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด และตาติกา ซึ่งจะมีครูสอนตาติกาและกรรมการตาติกาเป็นแกนหลักในการดำเนินการโดยใช้งบประมาณจากชาวบ้านในหมู่บ้านเป็นผู้สนับสนุนและสมทบ มีการแสดงความสามารถของเด็ก ๆ และเยาวชนในเรื่องของกีฬาและกิจกรรมบนเวที ส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชนทั่วไปในกิจกรรมนี้คือการเล่นกีฬาพื้นบ้านเป็นหลัก

โครงการชุมชนศรัทธาเข้ามาในชุมชนโดยการที่ชุมชนสะโลปาแต่ถูกคัดเลือกให้เป็นชุมชนนาร่องของอำเภอรามัน ซึ่งจากการทำงานที่ผ่านมาเห็นความแตกต่างคือหน่วยงานอื่นจะทำงานตามโครงการมีกรอบโครงการ ทำให้ไม่มีความเป็นอิสระในการดำเนินงาน คือการพลิกแพลงเพื่อหาแนวทางในการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพไม่ได้ ทำให้มีความจำเจและเป็นแบบเดิม ๆ

ผิดกับโครงการชุมชนศรัทธา ให้อิสระในการจัดกิจกรรมสามารถลองผิดลองถูกภายใต้ความน่าจะเป็นและเห็นหนทางในการดำเนินกิจกรรม โดยเริ่มจากการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง

นายมูสตอฟา (แกนนำในชุมชน) ได้กล่าวว่า ตอนแรกๆจากการที่ทางโครงการลงทำความเข้าใจ ชุมชน ตัวเองยังไม่เข้าใจมากเท่าไร ว่าชุมชนศรัทธาเป็นอย่างไรแต่รู้ว่าเป็นโครงการที่นำหลักของศาสนาเป็นหลักในการพัฒนาชุมชน และต่อมาได้ร่วมกิจกรรมศึกษาดูงานกับทางโครงการฯ จนทำให้มีความเข้าใจมากขึ้นพร้อมที่จะให้การสนับสนุนโครงการอย่างเต็มที่ เพราะเป็นโครงการที่แตกต่างจากโครงการอื่นๆ และ

ที่รู้สึกว่าได้เต็มที่ที่สุด คือ การที่นำเอาหลักของศาสนามาเป็นแนวทางในการดำเนินโครงการซึ่งตรงกับความต้องการของตัวเองและอีกหลายๆ ท่านที่อยู่ในชุมชนบ้านสะโลปา๓

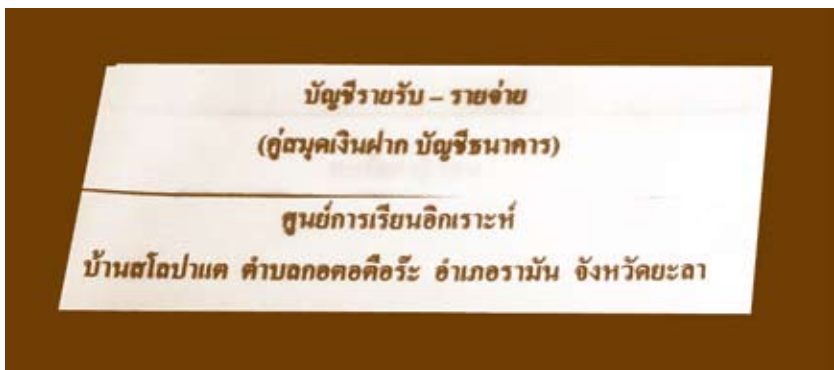
“การที่แกนนำและชาวบ้านมีความเข้าใจและยึดหลักศรัทธาอย่างจริงจัง ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนจะลดลงได้หรืออาจจะหมดเลยก็ได้ โครงการชุมชนศรัทธาเป็นช่องทางในการที่จะมาแก้ปัญหาและเป็นจุดเริ่มต้นของการแก้ปัญหาในชุมชนอย่างเช่นกิริออาตีเป็นจุดเริ่มในการที่เราจะทำให้เด็กอยู่ในการดูแล แล้วสามารถที่จะทำอะไรอีกหลาย ๆ อย่าง เช่น การอบรมว่ากล่าวตักเตือน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเด็ก และผู้ปกครองกับเด็ก”

โครงการชุมชนศรัทธาได้เข้ามาส่งเสริมเรื่องกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน การทำงานแบบมีส่วนร่วมหรือการทำงานเป็นกลุ่ม การให้คำปรึกษาในเรื่องต่าง ๆ มาให้ความรู้ด้านการทำน้ายาล้างจานอีกหลายอย่าง และงบประมาณ 100,000 บาท สนับสนุนในการทำกิจกรรมในชุมชน

กิจกรรมที่เกิดจากการวางแผนร่วมกันของชาวบ้าน คือ โรงเรียนสอนกිරอติสอนอาทิยัลละ 5 วัน เกิดขึ้นจากความต้องการของชาวบ้านที่อยากให้ลูกของพวกเขาเรียนรู้หลักการอ่านอัลกุรอานที่ถูกต้อง และให้ได้รู้จักเปลี่ยนแปลงไปตัวเองในทางที่ดีไม่เกร และที่สำคัญสร้างเกราะป้องกันการยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด

ชุมชนบ้านสะโลปาเต เป็นชุมชนที่มีขนาดใหญ่แบ่งหมู่บ้านออกเป็น 3 หมู่บ้าน มีสถานที่ในการประกอบศาสนากิจกรรมเพียงหนึ่งแห่ง และมีผู้ใหญ่บ้าน 1 ท่าน สมาชิกอบต. 2 ท่าน ซึ่งผู้นำทั้งหมดนั้นอยู่คนละหมู่บ้าน เลือกปฏิบัติในฐานะคะแนนของตนเองหรือบ้านของตนเอง

หลังจากมีโครงการชุมชนศรัทธาแล้วความสัมพันธ์หรือความร่วมมือของ 4 เสถหลักดีขึ้น มีการพบปะพูดคุย ปรึกษาหารือในการจัดกิจกรรมต่างๆ ซึ่งจะได้ชัดเจน เมื่อก่อนในการจัดกิจกรรมใดๆ ก็ตามจะเป็นการจัดกิจกรรมของใครก็ของมัน แต่ปัจจุบันในการจัดแต่ละครั้งจะเห็นความร่วมมือของ 4 เสถหลักที่มีอย่างชัดเจน เริ่มตั้งแต่มีการปรึกษาหารือร่วมกันวางแผนและกำหนดกิจกรรมและมาร่วมกิจกรรมด้วยกัน

ชาวบ้านกะดูโตะ

เปิดใจกันมากขึ้นหลังมีโครงการ ชุมชนศรัทธา

ชาวบ้านชุมชนกะดูโตะ หมู่ที่ 3 ตำบลสะเอะ อำเภอกรงปินัง จังหวัดยะลา อาศัยอยู่แบบระบบเครือญาติเป็นพี่น้องแม้จะเป็นคนที่ย้ายมาจากพื้นที่อื่นมาก่อน แต่ก็เป็นพี่น้องร่วมสายเลือดด้วยกัน มีกิจกรรมอะไรในชุมชน ชาวบ้านจะช่วยกันมาโดยตลอด นับตั้งแต่บรรพบุรุษในอดีต จนถึงรุ่นลูกหลานในปัจจุบัน

ชาวบ้านในชุมชนมีฐานะปานกลาง อยู่แบบพอเพียง ชาวบ้านประกอบอาชีพที่มีความคล้ายกันหรือเหมือนกัน เกือบทั้งหมด คือการทำสวนยางพารา สวนผลไม้ รับเหมาก่อสร้าง รับจ้างทั่วไป สภาพสังคมในอดีต ชาวบ้านทั้ง 3 ชุมชน ในหมู่ที่ 3 เป็นชุมชนเดียวกัน มีสถานที่ประกอบศาสนกิจที่เดียวกัน คือ บ้านกะดูโตะ ซึ่งเป็นชุมชนที่อยู่ตรงกลางระหว่าง 2 ชุมชน คือ บ้านดูขงรายอและบ้านบาตาบูแม

แต่ในปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ มีความเจริญทางวัตถุ แต่ความสัมพันธ์ของชาวบ้านทั้ง 3 ชุมชนยังเป็นพี่น้องกันเหมือนเดิม

ในอดีตประชาชนจะถือมัสยิดเป็นศูนย์กลางของชุมชน มัสยิดมีบทบาทต่อผู้คนในชุมชนเป็นอย่างมาก คือ ประชาชนในชุมชนจะยึดมัสยิดเป็นที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนา เช่น ละหมาด (ยามาอะห์) ละหมาดวันรายอ การประชุมประชาคม และปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนก็จะทำกันที่มัสยิดเป็นหลัก

ก่อนโครงการชุมชนศรัทธาจะลงสู่ชุมชน ชาวบ้านมีกลุ่มออมทรัพย์บ้านมั่นคง และกลุ่มออมทรัพย์สวัสดิการชุมชน ขณะที่ดำเนินการอยู่นั้น ทุกคนในชุมชนร่วมกันในการจัดทำกิจกรรม โดยมีตัวชี้วัดจากที่ว่ามีสมาชิกที่ร่วมกิจกรรมมีจำนวนเพิ่มขึ้นแล้วมีการออมทรัพย์อยู่สม่ำเสมอ และมีกิจกรรมอื่น ๆ เกิดขึ้นเรื่อย ๆ ในชุมชน ทั้งนี้เพราะองค์กรส่งเสริมจะเป็นทีมเดียวกับผู้ดำเนินโครงการชุมชนศรัทธาในปัจจุบัน จึงทำให้ชุมชนมีพื้นฐานความเข้าใจที่ดีในเรื่องของการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

โครงการชุมชนศรัทธาลงสู่ชุมชนด้วยการประสานแกนนำในพื้นที่ นัดจัดเวทีทำความเข้าใจแกนนำในพื้นที่จากนั้นก็จัดเวทีประชาคม ทำความเข้าใจความเป็นมาของโครงการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และให้ชาวบ้านแลกเปลี่ยนความคิดเห็นว่าโครงการแบบนี้ตรงกับความต้องการของชาวบ้านหรือไม่อย่างไร และมีความแตกต่างจากโครงการที่ลงสู่ชุมชนที่ผ่านมาอย่างไร

โครงการชุมชนศรัทธา เป็นโครงการแรกที่น่าหลักการศาสนามาพูดในเวทีทำให้ชาวบ้านฟังแล้วอยากฟังต่อว่าเป็นโครงการแบบไหนและเป็นโครงการที่ชาวบ้านบริหารโดยตรง ไม่จำกัดว่าจะต้องทำอย่างนั้นอย่างนี้ หรือมีการขึ้นจากแกนนำเป็นโครงการที่จะพัฒนาให้คนอยู่ในกรอบของศาสนาและสนับสนุนชาวบ้านให้รู้จักพึ่งตนเอง

หลังจากร่วมกันคิดและจัดทำแผนแล้ว ชาวบ้านได้มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า สนับสนุนงบในการสร้างกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์คนในชุมชน และกิจกรรมวันสำคัญ ๆ ในเดือนอิสลาม (วันรายอ)

ตอนที่ทางเครือข่ายชุมชนศรัทธาลงประสานกับชุมชน แกนนำในชุมชนไม่มีการทำงานร่วมกันมาก่อน แต่การจัดเวทีประชาคม 4 เสาหลักก็ได้เข้าร่วมกันทั้งหมดทั้งผู้ใหญ่บ้าน อบต.ผู้นำองค์กร และโต๊ะอิหม่ามเป็นครั้งแรกที่เกิดการร่วมมือกันในชุมชน แต่ในขณะที่จัดเวทีทำความเข้าใจ ทั้งผู้ใหญ่บ้านและ อบต.จะหมดวาระการปฏิบัติงาน และจะมีการคัดเลือกตั้งอีกครั้ง หลังจากนั้นทั้งสองท่านได้รับเสียงข้างน้อย ทำให้การจัดเวทีประชาคมครั้งนั้นไม่สามารถที่จะเดินไปสู่เป้าหมายของโครงการชุมชนศรัทธาได้ แต่ในส่วนของแกนนำธรรมชาติและชาวบ้านในชุมชนเข้าใจโครงการ จึงสามารถที่จะปฏิบัติงานต่อไปได้ อย่างไรก็ดี แกนนำหรือคณะกรรมการหมู่บ้านชุดใหม่ก็มีความสัมพันธ์ที่ดี สามารถร่วมกันดำเนินงานหรือกิจกรรมในชุมชนได้เป็นอย่างดี

หลากหลายมุมมอง

ของ “คนมีศรัทธา”

นายเจี๊ซุ ตาเย็บ ผู้ใหญ่บ้าน ม.1 ต.ปาเสมัส อ.สุไหงโกลลก จ.นราธิวาส

“ครั้งแรก” ที่โครงการชุมชนศรัทธาเข้ามา ให้เลือกหัวหน้ากลุ่มต่างๆ หัวหน้าชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน โต๊ะอิหม่าม อบต. และหัวหน้ากลุ่มแม่บ้านมาประชุมกันชี้แจงให้เข้าใจโครงการเสร็จแล้วก็มีหน่วยงานหนึ่งเข้ามาบรรยายว่าชุมชนศรัทธานี้เป็นอย่างไร

พวกเราทุกคนเคยคุยกันไว้ว่า อะไรรักที่เข้ามาในหมู่บ้านแล้วสามารถสร้างความสามัคคีกับชาวบ้านและสร้างความร่วมมือกับทุกฝ่ายเราที่ต้องรับสิ่งนั้น บางทีก็มีอะไรเข้ามาแล้วไม่สอดคล้องกับเรา เราก็ไม่เอาเหมือนกัน

สิ่งที่ต่างกันก็คือ ชุมชนศรัทธาให้การนับถือกับผู้นำ 4 ฝ่าย (ผู้ใหญ่บ้าน, โต๊ะอิหม่าม, อบต., และผู้นำชุมชนต่าง ๆ) ใช้หลักเชื่อใจ ง่าย ๆ ให้เค้าได้ทำ ไม่ยากอะไร ให้งบประมาณแล้วไปทำ คนจะลักษณะกับโครงการจากหน่วยงาน คือ ต้องผ่านขั้นตอนอีกเยอะ

สมมติว่าชุมชนศรัทธามีงบอยู่ 100,000 บาท เราก็ต้องคิดเองว่าจะเอาไปทำอะไร เช่น ถ้า ช่วยโรงเรียนตาดีกา โรงเรียนตาดีกาเดิมเราก็สร้างมาอยู่แล้ว ร่วมทำ กับชาวบ้านอยู่แล้ว หากส่วนนี้ชุมชนศรัทธาไม่ช่วยเหลือเราก็ต้องหาเงินจากชาวบ้าน เข้ามาทำ เพราะศาสนาเป็นเรื่องสำคัญ แต่เราก็คิดว่าเรื่องเศรษฐกิจก็สำคัญ เมื่อชุมชน ศรัทธาเข้ามาเราก็เอาเงินตรงนี้มาทำทั้งตาดีกาและส่งเสริมอาชีพ เป็นการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย

ก่อนที่ชุมชนศรัทธาจะเข้ามาเดิมตรงจุดนี้ไม่มีใครดูแล เมื่อชุมชนศรัทธา เข้ามามันสอดคล้องหมดเลย ไม่ได้ละเลยเรื่องใดเลย เกือบ 99% ก็ดำเนินการ ในเรื่องวัฒนธรรมของมุสลิม

สุดท้ายนี้อะไรก็ตามที่ได้ทำแล้วก็ให้ทำต่อ ก็ได้ผล ชุมชนศรัทธา ได้ครอบคลุมทุก ๆ ด้านในหมู่บ้านไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ ศาสนาและวัฒนธรรม

นายชำชูดิง รอมารอเม็ง ชาวบ้าน ม.1 ต.ปาเสมัส อ.สุโขทัย จ.นราธิวาส

“โครงการ

ชุมชนศรัทธาเข้ามาผ่านทางผู้ใหญ่บ้าน แล้วเรียกมาประชุมประชาคม พอเข้าใจหลักการทำงานของชุมชนศรัทธาแล้ว รู้สึกดีมากครับ ชุมชนศรัทธาเข้ามาสร้างความสามัคคีในหมู่ผู้นำ แต่ละผู้นำมีบทบาทหน้าที่ของตัวเอง ซึ่งได้เรียกประชุมกรรมการหมู่บ้านและชาวบ้าน ให้รู้ว่าโครงการนี้ลงมาเพื่อทำอะไร แม้ว่างบประมาณส่วนนี้จะไม่มาก แต่ก็มีส่วนช่วยทางด้านจิตใจ ได้บูรณะสถานที่

ก็บอกอยู่แล้วว่า “ชุมชนศรัทธา” ความศรัทธา เรามุสลิมหรือศาสนาใดก็ตาม ความศรัทธา ความรักในศาสนา ความรู้รักสามัคคี มีในตัวอยู่แล้ว แต่เมื่อมาเน้นในเรื่องของความศรัทธาในบทบาทของการดำเนินชีวิตประจำวัน โครงการนี้ได้มาส่งเสริมให้คนเรารู้จักในการศรัทธายิ่งขึ้น อะไรคือ “ศรัทธา” ศรัทธา คือ ความเชื่อมั่น ความไม่เอารัดเอาเปรียบ นั่นคือ “ศรัทธา”

กิจกรรมที่ได้เกิดเป็นรูปธรรมหนึ่งก็คือ “ศาลา” ที่ดูแลอยู่ (หมู่บ้านทรายเหนือ) ได้งบประมาณนี้มาส่วนหนึ่งชาวบ้านก็ร่วมกันสร้างศาลาจนเสร็จ แล้วประชุมชาวบ้านทั้งหมด มีการจัดเลี้ยงขนมจีน เกิดกิจกรรมเพื่อแนะนำและบอกกล่าว แก่สมาชิกในหมู่บ้าน โดยงบประมาณที่ใช้ในการจัดเลี้ยง ชาวบ้านร่วมกันสมทบทุนตัวเอง ชาวบ้านมีส่วนร่วมมากที่สุด ไม่ได้นำเงินส่วนของโครงการมาใช้ในการจัดเลี้ยงเลย แม้แต่น้อย

สิ่งที่เกิดขึ้นจากโครงการนี้ที่เห็นได้ชัดคือ 1) ความสะดวก ตรงจุดทำกุโบร์ ก่อนหน้านี้เป็นหลุมเป็นบ่อ พอได้งบประมาณนี้แล้วก็ซื้อท่อทำคูน้ำและซื้อดินมาถมที่ ความสะดวกตรงนี้จะเห็นได้ชัดเจนเลย จุดที่ 2) คือ ศาลาก่อนหน้านี้ไม่มีที่ประชุม ไม่มีที่ประชุม เมื่อเกิดศาลานี้ขึ้นมาชาวบ้านก็มีสถานที่ที่จะมาประชุม มีข่าวสารอะไร ก็จะได้บอกกล่าวกันได้ง่าย เพราะมีจุดศูนย์รวมของประชาคม จุดที่ 3) การทำโรงครัวของมัสยิด เพราะว่าในสภาพปัจจุบันมีคนแหวะเข้าออกในมัสยิดกันเยอะ ทุกคนก็มีโอกาสใช้ และเมื่อมีงานเลี้ยงที่มีมัสยิดก็จะมีห้องครัวซึ่งให้ความสะดวก ในการทำกับข้าว หรืออะไรที่เกี่ยวข้องกับงานเลี้ยง และจุดสุดท้าย 4) ต่อเติมอาคารเรียนตึกกา มีงบตรงนี้ช่วยก็ได้เบาแรงนิดหนึ่ง

การเป็นผู้นำในหมู่บ้านแบ่งออกเป็น 4 ส่วน (4 เสาหลัก) ก่อนที่โครงการนี้จะเข้ามา ต่างคนต่างมีบทบาทต่างกัน ผู้ใหญ่บ้านอยู่ในบทบาทหนึ่ง อบต.ก็อีกบทบาทหนึ่ง คณะกรรมการมัสยิด(อิหม่าม) ก็อีกบทบาทหนึ่ง (ในด้านจิตวิญญาณ) และกรรมการหมู่บ้านก็อยู่อีกบทบาทหนึ่ง เมื่อได้ทำเวทีประชาคม เรามาร่วมประชุมกัน ตรงนี้แหละ ความใกล้ชิด ความสมัครสมานสามัคคีมันยิ่งเพิ่มทวีคูณขึ้น ก่อนหน้านี้เรานาน ๆ ครั้งจะได้เจอหน้ากันที ถึงจะอยู่ในหมู่บ้านเดียวกันแหละ แต่ในเมื่อเราได้ประชุมกันบ่อยขึ้น มีการประชุมพบปะสังสรรค์บ่อยขึ้น ความสามัคคี ความปรองดอง ในหมู่บ้านหมู่บ้านแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น วันนี้ก็ดีขึ้น”

นายมาฮามะ อาแวบือซา

ชาวบ้าน หมู่บ้านทรายอเหนือ จ.นราธิวาส

“รู้สึกภูมิใจมากและปลื้มใจที่ชุมชนศรัทธาได้เข้า

มาในหมู่บ้านของเรา เพราะยังไม่มีใครเคยมีหน่วยงานใดที่ลงมาทำงานลักษณะนี้ หน่วยงานอื่น ๆ โครงการต่าง ๆ ต้องผ่านผู้ใหญ่บ้าน แต่ผู้ใหญ่บ้านก็เข้าร่วมเหมือนกันที่ไม่เหมือนกันอีกส่วนหนึ่ง ก็คือ โครงการอื่นต้องทำโครงการผ่านเรื่องต่างๆ อีกมากมายสร้างความลำบากและยุ่งยากกับชาวบ้าน ยากที่จะได้มา ส่วนโครงการนี้ให้ชาวบ้านเข้ามารวมกลุ่มแล้ว ชี้แจงให้ชาวบ้านเข้าใจว่าทำอะไรก็ได้ให้ชาวบ้านเกิดการรวมกลุ่มกัน เช่น ทำการตะวะฮ หรือมาพูดคุย หรืออะไรก็ได้ให้เกิดความสามัคคีกัน

ปัจจุบันโต๊ะอิหม่าม ผู้ใหญ่บ้านได้มีความร่วมมือ มีส่วนร่วม และให้การสนับสนุนมากขึ้น เมื่อก่อนไม่ได้ร่วมมือกันลักษณะนี้ ต่างคนต่างมีหน้าที่ของกันและกัน ปัจจุบันทุกฝ่ายให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดี และมีความสามัคคีกันมากขึ้น มีงานหรือมีอะไรเพียงแค่อะบบอกมาชาวบ้านทุกคนพร้อมให้ความร่วมมือชาวบ้านมาด้วยความเต็มใจ

ปัจจุบันโต๊ะอิหม่าม ผู้ใหญ่บ้านได้มีความร่วมมือ มีส่วนร่วม และให้การสนับสนุนมากขึ้น เมื่อก่อนไม่ได้ร่วมมือกันลักษณะนี้ ต่างคนต่างมีหน้าที่ของมันและกัน ปัจจุบันทุกฝ่ายให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดี และมีความสามัคคีกันมากขึ้น มีงานหรือมีอะไรเพียงแค่บอกมาชาวบ้านทุกคน พร้อมให้ความร่วมมือ ชาวบ้านมาด้วยความเต็มใจ

อยากให้มีโครงการนี้ต่อ ๆ ไปอีกครับ สร้างความสะดวกให้กับชาวบ้านในการ จัดกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งในหมู่บ้าน/ชุมชน เพราะงบประมาณส่วนนี้ ไม่ได้บังคับตายตัวว่าต้องทำอะไรบ้างขึ้นอยู่กับชาวบ้านเขาคิดกันเอง ซึ่งไม่เคยมีมาก่อนเลย ”

.....

นางสาวนุชรี อับดุลคานา

(แกนนำชุมชน) บ้านสโลปาเต ต.กอตตือรีฮ.รามัน จ.ยะลา

อายุ 49 ปี อาชีพรับจ้าง

“ชุมชนศรัทธา

เป็นโครงการที่มีขั้นตอน

เรียบง่ายเหมาะสม

กับชาวบ้าน งบลงสู่ชุมชนเลยไม่ต้องผ่านหลายหน่วยงาน สามารถเปลี่ยนแปลงวิถีคิด และการดำรงวิถีชีวิตของเด็กและผู้ปกครองให้อยู่ในกรอบของศาสนา ”

.....

นายมุฮัมหมัดชายูตี ยาสะแด
อายุ 30 ปี อาชีพรับจ้าง
หมู่ที่ 2 บ้านไอยาบู ต.เกียร์ อ.สุคีริน จ.นราธิวาส

“เกิดกระแส ของ กิ ร อ อ ตี กับ ชุมชน
รอบข้างจน อบต. รับกิรออาตี
เข้าแผนโครงการในปี 2552 เกิดการร่วมกลุ่มของเด็กๆ เป็นจุดเริ่มต้นในการแก้ปัญหา
ในชุมชน เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเด็ก และผู้ปกครองกับเด็ก ”

โซนับ ตะเลง

อายุ 48 ปี อาชีพครูสอนตาดีกา กิรออาตี
ม.3 บ้านกะดู่โคะ ต.สะเอะ อ.กรงปินัง จ.ยะลา

“จาก ที่เครือช่วยชุมชนศรัทธาลงมา ชาวบ้านในชุมชนได้มีการ
ร่วมกลุ่ม เพื่อที่จะมาทำกิจกรรมด้วยกันไม่เคยมีมาก่อน ”

นายสือมัน สาเฮาะ

อายุ 37 ปี อาชีพสวนตัว
ม.3 บ้านกะดู่โคะ ต.สะเอะ อ.กรงปินัง จ.ยะลา

“ทำให้ การเมืองในชุมชนลดลง มีการพูดคุยแบบสภาสูรอและรับฟัง
ความคิดเห็นของชาวบ้านมากขึ้น กิจกรรมที่ได้ทำ
มาเกือบ 80% ส่งผลได้ดีมาก มีความเปลี่ยนแปลงจากเดิม ”

นายฮามะ เจเต็ง

สมาชิก อบต.หมู่ที่ 1 บ้านจวบ ต.จวบ อ.เจาะไอร้อง จ.นราธิวาส

“พอเราทำงานเรื่องศาสนาไปสักระยะคนก็ได้พบปะกัน มีการพูดคุยปรับทุกข์กันมากขึ้น มีการนำเรื่องกิจกรรม เดิมเช่นเรื่องสวัสดิการ เรื่องการออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพแม่บ้าน มาพูดกันว่า จะทำอะไรให้กลุ่มเหล่านี้ดีขึ้นมีสมาชิกมากขึ้นและนำเรื่องความซื่อสัตย์คุณธรรม เข้าไปเป็นทิศทางของกลุ่ม ซึ่งจากนั้นก็กลับไปพัฒนากลุ่มของตนเอง ทำให้กลุ่ม มีความเข้มแข็งขึ้น ขยายกิจกรรมกว้างขึ้น และคิดอย่างครบวงจรมากขึ้น เช่นมีการ รวมกลุ่มทำกิจกรรมลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ โดยการทำของใช้เองในหมู่บ้าน ได้แก่ ทำน้ายาล้างจาน ลบู่ ยาสระผม โดยเน้นใช้วัสดุในท้องถิ่น เป็นต้น ผมว่านี่เป็นผล โดยตรงจากการที่ชาวบ้านรู้จักพึ่งตนเอง ศรัทธาในศาสนาทำให้เกิดความรัก เห็นใจและช่วยเหลือกัน”

.....

ดลนียา สามแม

โต๊ะอิหม่ามประจำหมู่บ้านสะเต เทศบาลตำบลบาเจาะ จ.นราธิวาส

“เราทำโครงการมาประมาณ 6 เดือนแล้ว แม้เรื่องสหกรณ์ร้านค้า จะเป็นกิจกรรมเล็ก ๆ แต่ผมเห็นว่าส่งผลอย่างมาก คนมารวมกันช่วยเหลือกัน ช่วยกันสอดส่องดูแลชุมชนหมู่บ้าน ดูแลเยาวชน และเข้ามัสยิดมากขึ้น หมู่บ้านก็สะอาดขึ้น เพราะเราร่วมมือกันดูแล เรื่องสิ่งแวดล้อม ทั้งหมดนี้คือผลพวงที่เกิดจากความศรัทธาในความดี และทุกคนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง”

นายมะลาเซ็ง เจะเตะ

ผู้ใหญ่บ้าน บ้านละเวง ต.ดอนทราย อ.ไม้แก่น จ.ปัตตานี

“ตั้งแต่เป็นผู้ใหญ่บ้านมายังไม่เคยมีชาวบ้านจำนวนมากมาร่วมกันประชุมพูดคุยถึงปัญหาของตนเอง ทุกคนได้พูดถึงปัญหาของชุมชนบ้างก็เสนอทางออก ผมในฐานะผู้ใหญ่บ้านรู้ในวันนั้นเองว่าลูกบ้านมีปัญหามากมายและรู้ที่จะเสนอแนวทางแก้ไขอย่างเป็นเรื่องเป็นราวและรู้ได้ยวบนั้นเองว่าที่เรา (รัฐ) เคยเข้าใจว่า เราต้องทำให้ชาวบ้านนั้นคิดผิด ชาวบ้านเขาคิดได้ทำได้ และเพิ่งเข้าใจคำพูดที่ว่าชาวบ้านเป็นหลักในการพัฒนานั้นเป็นแบบนี้เอง

“ประกอบกับโครงการชุมชนศรัทธา เน้นในเรื่องของหลักศาสนาควบคู่ไปกับการที่ให้ชาวบ้านเป็นแกนหลัก โดยมี 4 เสาหลักในหมู่บ้านจับมือทำงานไปด้วยกัน จึงคิดว่าหากหมู่บ้านไหนนำหลักการเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ หมู่บ้านนั้นสงบสุขแน่นอน”

ကလေးများ

ตรวจสอบสภาพ ชุมชนศรัทธา

“คลีกถูกที่...เพื่อพี่น้องชายแดนใต้”

-1-

คนไทยจำนวนมากตั้งแต่เด็กๆ พอที่จะจำความได้ ก็รับรู้ถึงเรื่องราวความไม่สงบและความเดือดร้อนของพี่น้องมุสลิมในจังหวัดชายแดนใต้ และจนถึงบัดนี้ความไม่สงบก็ยังคงดำรงอยู่

ต่อปัญหานี้ทุกคนสัมผัสได้ถึงความปรารถนาดีของพี่น้องไทยทั้งประเทศที่ต้องการเห็นความสงบและสันติเกิดขึ้นผ่านทางคำพูดสื่อต่างๆ แม้แต่ sms หน้าจอโทรศัพท์ ในทางพุทธศาสนาคนพุทธอาศัยหลักของพรหมวิหาร 4 ที่ว่าด้วยเมตตา ต้องการให้คนอื่นมีความสุขและกรุณา ต้องการให้คนอื่นพ้นทุกข์ ส่งไปถึงพี่น้องมุสลิมที่อาศัยอยู่ในจังหวัดชายแดนใต้อย่างไม่ขาดสาย ทั้งๆ ที่ผู้ปรารถนาดีจำนวนมากนี้อาจไม่ทราบสาเหตุและแก่นแท้ของปัญหาที่เกิดขึ้น

แต่สำหรับพี่น้องมุสลิมที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นปัตตานี ยะลา นราธิวาส และในสี่อำเภอของจังหวัดสงขลา ย่อมเข้าใจปัญหาเป็นอย่างดีและตระหนักรู้ที่จะหาทางรอดร่วมกัน

แวรอมลี แวบูละ อาชีฟเป็นครู ซึ่งคลุกคลีอยู่กับงานพัฒนามานับ 10 ปี ให้ความเห็นเกี่ยวกับสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนใต้ว่า ปัญหาพื้นฐานจะเกิดจากพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ราชการบางคนที่มีปฏิบัติต่อประชาชนอย่างไม่เป็นธรรมและเลือกปฏิบัติ โดยอาศัยความแตกต่างในด้านภาษา ชาติพันธุ์ และประเพณีวัฒนธรรม ซึ่งจากเหตุพื้นฐานนี้เองได้ถูกนำไปเป็นข้ออ้างเพื่อก่อความไม่สงบ โดยปลุกกระตมให้เห็นว่ารัฐบาลกดขี่ และปฏิบัติต่อคนในสามจังหวัดอย่างไม่เป็นธรรมดูจะเป็นประชาชนชั้นสอง ทั้งนี้เพียงเพราะความแตกต่างทางด้านชาติพันธุ์และภาษาวัฒนธรรม

อาจารย์ลี ให้ความเห็นอีกว่า การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนใต้ของภาครัฐที่ผ่านมา แทนที่จะเป็นการคลี่คลายปัญหา กลับไปซ้ำเติมปัญหาให้หนักมากขึ้น เนื่องจากรัฐมองว่า ความไม่สงบที่เกิดขึ้น เพราะมีขบวนการแบ่งแยกดินแดน จึงมุ่งเน้นที่การทำงานด้านจิตวิทยามากที่สุดโต่ง เพื่อเอาชนะใจประชาชนแย่งชิงมวลชนกลับมา เช่น โครงการสงเคราะห์ต่าง ๆ โดยไม่สนใจกระบวนการพัฒนาที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากประชาชน

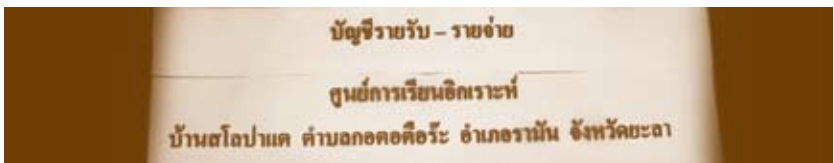
“ในแต่ละปีมีงบประมาณของรัฐบาลสู่พื้นที่จังหวัดชายแดนใต้จำนวนมาก แต่ประชาชนไม่รู้เรื่อง ไม่มีส่วนร่วมในการคิดว่าจะทำอะไร แบบไหน งบประมาณผ่านมาทางรัฐ และรัฐก็ใช้อย่างมีเวลาจำกัดต้องให้เสร็จ เมื่อมีเวลาจำกัดก็ใช้กระบวนการพัฒนาไม่ได้ เพราะงานพัฒนาที่ประชาชนมีส่วนร่วมมีส่วนตัดสินใจต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจและอาศัยเวลา ดังนั้น เมื่อมีเวลาจำกัดและรัฐเป็นผู้ทำเอง ประชาชนจึงไม่เคยสัมผัสกับการมีส่วนร่วมในการกำหนดชีวิตและชุมชนของตนเอง เป็นเพียงผู้รองรับเท่านั้น รัฐเองก็ต่างคนต่างทำ ขาดการบูรณาการ ทำยุทธศาสตร์มกัตกอยู่กับประชาชน สภาพการณ์เช่นนี้นอกจากจะเอาชนะใจประชาชนไม่ได้แล้วยังเพิ่มความไม่น่าเชื่อถือด้วยซ้ำไป

ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงไม่สงสัยเลยว่าเหตุใด “โครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่” ที่สนับสนุนโดยมูลนิธิชุมชนไทที่ดำเนินการอยู่ในพื้นที่ จึงได้รับการตอบรับจากพี่น้องในจังหวัดชายแดนใต้เป็นอย่างดี

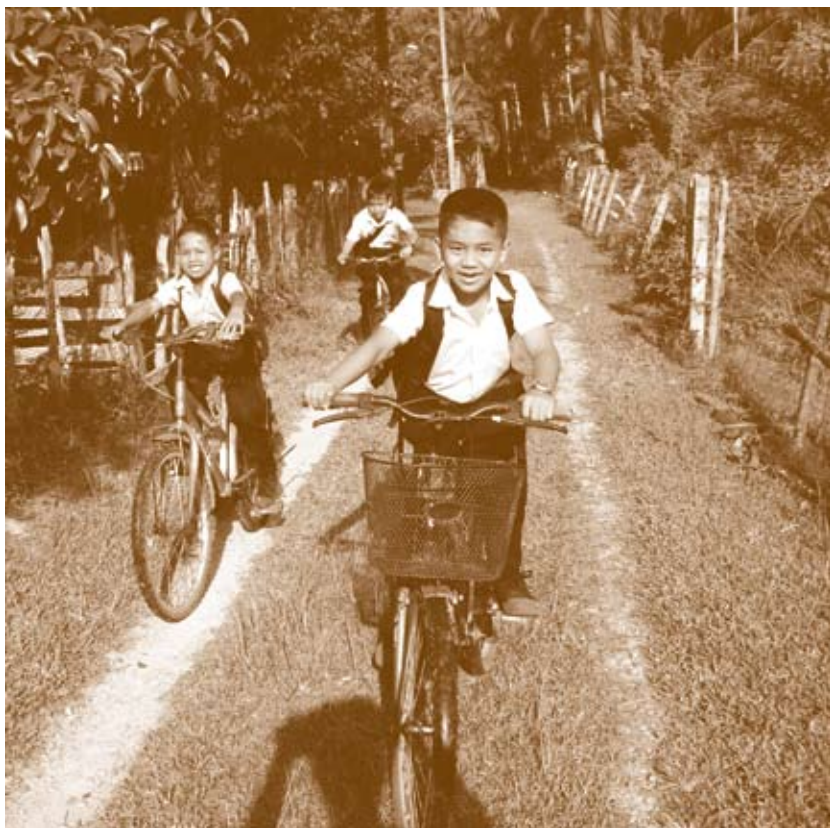
โครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่ เริ่มทำงานอย่างจริงจังในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ปี 2546 โดยสนับสนุนให้พี่น้องชุมชนเมืองได้เข้ามามีส่วนในการพัฒนาเมืองร่วมกับองค์กรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเทศบาลหรือส่วนราชการอื่น ๆ นับเป็นก้าวสำคัญที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของการพัฒนาจากภาครัฐเป็นผู้กำหนด เป็นการนำปัญหาของเมืองมาเรียนรู้และกำหนดการพัฒนาาร่วมกันทั้งประชาชน รัฐ และภาคีการพัฒนาต่าง ๆ

โครงการเมืองน่าอยู่ได้ก่อให้เกิดกิจกรรมการพัฒนาที่เกิดจากความคิดของชาวบ้านเป็นจำนวนมากไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาความมั่นคงในการอยู่อาศัยของคนจนในเมือง การรักษาสิ่งแวดล้อมเมือง การส่งเสริมอาชีพของกลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น ในระยะต่อมาเมื่อโครงการในทำนองนี้ ลงสู่จังหวัดชายแดนใต้ จึงสามารถต่อยอดหรือดำเนินการได้ทันที เช่น โครงการบ้านมั่นคง โครงการเสริมสร้างสันติสุข 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สนับสนุน โดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)

เจาะปอ สะแม หัวหน้าวงลิเกฮูลู คณะแหลมทราย จ.ปัตตานี ให้ความเห็นว่า ทรัพยากรธรรมชาติในบ้านเรามีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ เราไม่อยากให้ใครมากอบโกยเราเองก็ต้องช่วยกันรักษา เพราะมันนี้เป็นของลูกหลานเรา ถ้าเราปล่อยให้คนภายนอกมากอบโกยหรือเราใช้อย่างไม่ระมัดระวังก็เท่ากับเราโกงลูกหลานของเราเอง นี่คือมิติของการพัฒนาที่คู่กับมิติของศาสนา เราเชื่อว่าทุกโครงการของรัฐก็ถือหลักศาสนาต้องบริสุทธิ์ยุติธรรม แต่ปัญหาอยู่ที่เจ้าหน้าที่รัฐที่เป็นผู้ปฏิบัติ ดังนั้นโครงการพัฒนาที่จะได้ผลต้องกล่าวบอกว่าเรายึดถือหลักศาสนาเป็นหลัก ซึ่งจะได้รับความเชื่อถือจากชาวบ้านเป็นอย่างมาก

ดังนั้นจากข้อสังเกตของทั้ง 2 ท่าน ช่างต้น หลักการพัฒนาที่จะใช้ได้ใน จังหวัดชายแดนใต้ ต้องประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ต้องเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม จากชาวบ้านในทุกขั้นตอน ทำให้ชาวบ้านรู้สึกเป็นเจ้าของ เป็นผู้กำหนดชีวิตและหมู่บ้าน ของเขาเอง และต้องเป็นการพัฒนาที่ถือหลักของศาสนาเป็นสำคัญ ซึ่งจากหลักคิด ดังกล่าวจึงเป็นที่มาของโครงการ “ชุมชนศรัทธา” หรือ “กัมปง ตักวา”

ชุมชนศรัทธา หรือ กัมปง ตักวา เป็นแนวคิดด้านการพัฒนาของพี่น้องชุมชนใน 3 จังหวัดชายแดนใต้และอีก 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา ตั้งขึ้นเมื่อปี 2551 โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณการขับเคลื่อนจากศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้หรือ ศอ.บต. โดยมีพื้นที่นำร่องในปี 2551 จำนวน 37 หมู่บ้าน และพื้นที่ขยาย 133 หมู่บ้าน

อ.ไพศาล ดะลิน ประธานโครงการชุมชนศรัทธา ให้ข้อมูลว่า ชุมชนศรัทธาจะอาศัยหลักการของศาสนาเป็นตัวขับเคลื่อน วิถีชุมชนหรือนำหลักความดีงาม บวกกับหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนไปร่วมกันสร้างหมู่บ้านชุมชนสู่สันติ โดยให้ 4 เสาหลักในหมู่บ้าน คือ ผู้นำศาสนา ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ และผู้นำกิจกรรมชุมชนมาเป็นกำลังสำคัญ ในการขับเคลื่อนชุมชน จะขาดเสาหนึ่งเสาใดไม่ได้ เพราะผู้นำแต่ละท่านถูกเลือกตั้งเข้ามา อาจมีการขัดแย้งกัน เพราะถ้ามีความขัดแย้ง ชาวบ้านก็จะขัดแย้งกันด้วยเพราะผู้นำแต่ละท่านก็มีฐานเสียงของตัวเอง สุดท้ายความเดือดร้อนก็จะตกกับชุมชนเอง แต่ระบบของชุมชนศรัทธาจะมีผู้นำศาสนาเข้าไปเชื่อมโยงกับผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องที่ เป็นตัวกลางและให้คำปรึกษา งานก็จะสำเร็จลงได้ ประกอบกับในช่วงที่ผ่านมากระทรวงมหาดไทยมีนโยบายเรื่อง “คณะกรรมการหมู่บ้าน” หรือ กม. “ซึ่งมีองค์ประกอบที่เหมือนกันเราก็ทำงานไปด้วยกันได้”

ปัจจุบัน“ในบ้านเรามีงบประมาณของรัฐลงมามาก ไม่ขาดแคลนและมีกิจกรรมต่าง ๆ มากมายที่ชุมชนทำร่วมกันในหมู่บ้านแต่เราจะใช้หลักของชุมชนศรัทธาเข้าไปเปลี่ยนวิธีคิดของการพัฒนาจากพึ่งพาจากภายนอกเป็นการพึ่งตนเอง บนหลักความดีของศาสนา เช่น เราสนับสนุนงบประมาณหมู่บ้านละ 100,000 บาท เพื่อให้แต่ละหมู่บ้านจัดเวทีคิดกันว่าเราจะเอาเงินไปทำอะไร ผลที่ออกมาพบว่าการกิจกรรมของแต่ละหมู่บ้านไม่เหมือนกันเลย ขึ้นอยู่กับความต้องการและปัญหาของแต่ละหมู่บ้าน นี่คือการทำให้เขารู้จักตนเอง รู้จักหมู่บ้าน และร่วมกันพัฒนาด้วยตัวเอง... ผมว่านี่คือทางรอดของจังหวัดชายแดนใต้”

แม้วันนี้อิทธิพลของพายุฤดูร้อนจะทำให้ฝนตกหนักและท้องฟ้าเหนือจังหวัดปัตตานีมืดมิด แต่ก็ไม่ใช่อุปสรรคต่อการเดินทางไปศึกษารูปแบบการทำงานตามหลักการ “ชุมชนศรัทธา” ของพี่น้องในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเป้าหมายแรกที่จะเดินทางไป คือบ้านเยะโน ตำบลบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา ซึ่งอยู่ห่างจากพรมแดนมาเลเซียเพียง 2 กิโลเมตรเท่านั้น

รับทราบข้อมูลมาว่าบ้านเยะโนเดิมเป็นพื้นที่สีแดงอยู่ภายใต้อิทธิพลของโจรจีนคอมมิวนิสต์ และกลุ่มพลุโลเข้ามาแทนที่หลังการล่าถอยของโจรจีนคอมมิวนิสต์ ทำให้ชาวบ้านซึ่งส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ทำสวนยางและสวนผลไม้ อยู่ในสภาพที่ถูกกดขี่และนำไปสู่ความหวาดระแวง มัสยิดซึ่งมีอยู่เพียงแห่งเดียวในหมู่บ้านคือจุดศูนย์รวมของชาวบ้านทั้งเกือบ 300 ครอบครัว ประชากร พันคนเศษ

“ที่ผ่านมามหาวิทยาลัยจะขาดการรวมกลุ่ม ต่างคนต่างอยู่ไม่รู้จักไม่เข้าใจ เรื่องการพัฒนา หวังให้หน่วยงานรัฐเข้ามาช่วยเหลือ เด็กเยาวชนไม่ได้รับการศึกษาเท่าที่ควร” ผู้ใหญ่บ้านเยะโน เปรยให้ฟัง

ด้านนางรอกีเยาะ หนะนู แกนนาสตรีของหมู่บ้าน เล่าว่าตอนที่โครงการชุมชนศรัทธาเข้ามา เขาบอกว่าจะให้ชาวบ้านรวมกลุ่มคิดกันเองว่าจะทำอะไร โดยเน้นให้นำหลักการศรัทธาในศาสนาเข้ามาเป็นเข็มทิศที่สำคัญ เราก็คิดว่านี่แหละใช่เลย เพราะที่ผ่านมามหาวิทยาลัยไม่ค่อยได้ทำอะไรด้วยกัน มีแต่คนอื่นมาบอกให้ทำแล้วเราก็กทำตามผลที่ตามมาคือความแตกแยกและชาวบ้านทำอะไรด้วยตัวเองไม่เป็น อีกอย่างหนึ่งนะ ความเจริญเข้ามามากเกินไป เยาวชนก็เริ่มห่างจากพ่อแม่มากขึ้น ก็คิดว่าเมื่อโครงการนี้เข้ามาก็เป็นโอกาสดีที่เราจะได้นำหลักศาสนาให้กลับมาเป็นศูนย์รวมของชาวบ้าน เด็กและเยาวชนจะได้ใกล้ชิดศาสนามากขึ้น

รอกียะห์ เล่าอีกว่า พวกเราสี่เสาหลัก ได้แก่ ฉันทซึ่งเป็นแกนนำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. และโต๊ะอิหม่าม ก็มาคุยกันก่อน เมื่อทั้ง 4 คนเข้าใจหลักการ ของชุมชนศรัทธาแล้ว ก็เปิดเวทีประชาคมในหมู่บ้านชาวบ้านมาประชุมกันนับร้อยคน หลังจากทีพุดแนวคิดการพัฒนาที่ชาวบ้านจะต้องพึ่งตนเองบนเส้นทางของการศรัทธาใน คำสอนทางศาสนาแล้ว เราก็ชวนชาวบ้านคุยว่าทางโครงการชุมชนศรัทธามีนงบประมาณ ให้เรา 100,000 บาท หมู่บ้านเราจะเอาไปทำอะไรกันดี ทุกคนได้พูดได้แสดงความเห็น กันทั่วหน้า ทำให้ชาวบ้านได้รับปัญหาของกันและกัน ซึ่งเมื่อก่อนไม่เคยรู้มาก่อนเลย แต่ท้ายที่สุดทุกคนก็เห็นร่วมกันว่า เรื่องปากเรื่องท้องเราไม่ค่อยเดือนร้อน มีสวน มีไร่ แต่เห็นว่าปัญหาใหญ่คือ เด็กเยาวชนที่เห็นห่างจากศาสนา ถึงคราวละหมาดก็จะมีแต่ผู้ ใหญ่ผู้สูงอายุ เด็ก ๆ ใช้เวลาหลังเลิกเรียนไปกับการดูโทรทัศน์ วิ่งเล่นและมีบางคนเริ่ม เข้าหายาเสพติด ทุกคนก็เห็นเหมือนกันให้นำเงินทำโครงการ “กිරออาตี”

“เราเอาเงินแสนไปให้ผู้เฒ่าดร้อนในหมู่บ้านเอาบ้านมาจำนอง ได้เงินมา เราก็นำไปจ่ายเป็นค่าตอบแทนครูสอนกิริออาตี ซึ่งเป็นเยาวชนในหมู่บ้านอีกนั่นแหละ เท่ากับว่าเงินแสนยังอยู่ครบ ซึ่งจะนำไปทำอะไรต่อไปก็ต้องเปิดประชาคม หมู่บ้านอีกครั้ง รวม 4 เดือนแล้วที่เราเห็นลูกหลานเรารียกว่าคน หลึงแต่งชุดดา ขายแต่งชุดขาว อบรมกิริออาตีกันทุกเย็น มันเป็นภาพที่ห่างหายไปจากหมู่บ้านเรามา นาน...วันนั้นกลับมาอีกครั้ง” รอกียะห์พูดอย่างภูมิใจ

ที่บ้านจวบ ตำบลจวบ อำเภोजะเอย์ จังหวัดนราธิวาส ซึ่งเป็นหมู่บ้านใหญ่ร่วม 600 ครัวเรือน มีทั้งไทยพุทธ มุสลิม คนจีนเชื้อชาติไทย จึงต้องแบ่งเป็น 4 คุ่มบ้าน นอกจากนี้มีปัญหาพื้นฐานไม่ต่างจากที่อื่น ๆ ในเขตจังหวัดชายแดนใต้แล้ว ยังมีปัญหาความไม่เข้าใจและหวาดระแวงซึ่งกันและกัน ระหว่างไทยพุทธและมุสลิมอีกด้วย เพียงแต่ปัญหาไม่ถึงกับรุนแรงจนเป็นเหตุ นำไปสู่ความแตกแยก

นายฮามะ จะเต็ง สมาชิก อบต.หมู่ที่ 1 บ้านจวบเล่าว่า มีผ่านมาชาวบ้าน ได้มีการทำกิจกรรมต่าง ๆ อยู่แล้วเช่นการทำเรื่องสวัสดิการ ทำเรื่องกลุ่มอาชีพ ของแม่บ้าน โดยการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งก็เป็นการทำเฉพาะกลุ่ม เน้นเฉพาะเรื่อง สวัสดิการก็พูดแต่สวัสดิการ เป็นต้น แต่พอโครงการชุมชนศรัทธาเข้ามา เรานั่นในมิติของการศรัทธาในคำสอนของศาสนาไม่ว่าจะนับถือศาสนาใด เราก็คิดว่า นี่แหละเป็นเรื่องที่ตรงกับใจเรา คลิ๊กตรงจุดปัญหาพอดี เพราะตลอดเวลาที่ผ่านมา มีหน่วยงานที่เอาโครงการเข้ามาบอกให้เราทำอย่างนั้นอย่างนี้พอหมดเวลาโครงการ ก็จากไป ทั้งปัญหาให้ชาวบ้านต้องแก้ บางครั้งถึงกับทะเลาะกัน เราก็มาคิดว่าชาวบ้าน ไม่ใช่เก่งอะไร แต่ก็รู้ว่าปัญหาของหมู่บ้านคืออะไร ดังนั้นหากให้ชาวบ้านคิด และทำโครงการเอง โดยมีหลักศาสนาเป็นตัวนำทาง ก็จะได้และตรงกับใจของชาวบ้าน

ฮามะ เล่าอีกว่าเริ่มแรกเราก็เชิญแกนนำ 4 เสาหลักของทุกคุ่มบ้านมาทำความเข้าใจเป้าหมายและแนวทางการทำงานของชุมชนศรัทธาแล้วให้แกนนำเหล่านั้นไปคุย ทำประชาคมในคุ่มบ้านของตนว่าแต่ละแห่งมีปัญหาอะไร ต้องการทำโครงการอะไร อันนี้ดีมาหลายเพราะชาวบ้านได้ร่วมกันพูดถึงปัญหาของตนเองและนำปัญหา มาทำแผนร่วมกัน ซึ่งน่าแปลกใจว่าทั้ง 4 คุ่มบอกว่าต้องนำเงินไปส่งเสริม เรื่องคุณธรรมจริยธรรม ทำให้คนเข้าถึงศาสนาและรักกัน พี่น้องไทยพุทธ ก็สอนธรรมะที่วัด มุสลิมก็สอนกิริยาอาดี

“พอเราทำงานเรื่องศาสนาไปสักระยะคนก็ได้พบปะกันมีการพูดคุยปรับทุกข์กันมากขึ้น มีการนำเรื่องกิจกรรมเดิมเช่นเรื่องสวัสดิการ เรื่องการออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพแม่บ้าน มาพูดกันว่าจะทำอย่างไรให้กลุ่มเหล่านี้ดีขึ้นมีสมาชิกมากขึ้น และนำเรื่องความซื่อสัตย์คุณธรรมเข้าไปเป็นทิศทางของกลุ่ม ซึ่งจากนั้นก็กลับไปพัฒนากลุ่มของตนเอง ทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็งขึ้น ขยายกิจกรรมกว้างขึ้น และคิดอย่างครบวงจรมากขึ้น เช่นมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ โดยการทำของใช้เองในหมู่บ้าน ได้แก่ ทำน้ำยาล้างจาน สบู่ ยาสระผม โดยเน้นใช้วัสดุในท้องถิ่น เป็นต้น ผมว่าเป็นผลโดยตรงจากการที่ชาวบ้านรู้จักพึ่งตนเอง ศรัทธาในศาสนาทำให้เกิดความรักเห็นใจและช่วยเหลือกัน” ฮามะสรุปอย่างมั่นใจ

ณ บ้านสะตอ เทศบาลตำบลบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส ซึ่งด้านหลังของหมู่บ้านห่างออกไปหนึ่งกิโลเมตร คือ วนอุทยานแห่งชาติเทือกเขาบูโด ที่ทอดตัวเป็นแนวยาวเขียวขจี เสริมให้บ้านสะตอและชุมชนบริเวณนั้นดูงดงามและน่าอยู่ยิ่งนัก

ดัลนียา สามี โต๊ะอิหม่ามประจำหมู่บ้าน วัยประมาณ 40 ปี แต่ทำทางสุขุมเกินวัย ให้ข้อมูลว่า บ้านสะตอถึงแม้จะอยู่ในเขตเทศบาล ชาวบ้านก็มีอาชีพทำสวน ทั้งสวนผลไม้และยางพารา แต่ในทางตรงกันข้ามกลับทำให้เยาวชนสามารถเข้าถึงความเจริญรับเอาวัฒนธรรมจากภายนอกได้สะดวกขึ้น เป็นเหตุให้เยาวชนให้ความสนใจ คำสอนทางศาสนาน้อยลง เรียกว่าคุณธรรมของผู้คนในหมู่บ้านเหมือนเหล็กที่ขึ้นสนิม นับวันแต่จะผุกร่อนลงไปทุกที

อิมรอนรีฮ์

“กัมปอง ตักวา”

ทางรอดของการแก้ปัญหา
จังหวัดชายแดนใต้

โตะอิหม่ามเล่าอีกว่า **ชุมชนศรัทธาเข้ามา เหมือนกับชวนพวกเราให้มาร่วมกันเคาะสนิม นำของดี ๆ กลับคืนชุมชน นำความศรัทธาในคำสอนของศาสนา ซึ่งมีอยู่อย่างเข้มข้นในอดีตกลับคืนมา** ผมว่าตรงนี้สำคัญมาก

ส่วนกิจกรรมที่ทำขึ้นมาโดยอาศัยงบประมาณ 100,000 บาท จากชุมชนศรัทธาก็คือการตั้งสหกรณ์ร้านค้า คนภายนอกเห็นแล้วอาจไม่รู้สึว่ามันจะน่าสนใจอย่างไร แต่สำหรับชาวสะเตแล้วมันมีความหมายมาก เพราะเป็นกิจกรรมที่เกิดจากที่พวกเรา นำปัญหามาพูดคุยกันและตัดสินใจร่วมกัน สหกรณ์จึงเป็นที่รักของทุกคน เป็นที่รวมคนให้มานั่งพูดคุยกัน มาปรับทุกข์กัน จนกระทั่งมารวมหุ้นกัน โดยเราหุ้นกันหุ้นละ 10 บาทแต่ไม่เกิน 1,000 บาท/คน นำเงินหุ้นไปสมทบกับเงินที่ได้รับมาจำนวน 100,000 บาท ซื้อของที่ตลาดบาเจาะมาขายให้ชาวบ้านในหมู่บ้านในราคาที่เท่ากับในเมืองบาเจาะ ชาวบ้านจึงซื้อของจากสหกรณ์ทำให้เงินไม่รั่วไหล เหมือนกับร้านค้าย่อยในหมู่บ้าน ซึ่งมีอยู่เดิม 4 ร้านก็มาซื้อของจากสหกรณ์ในราคาส่งเท่ากับที่ไปซื้อมาจากบาเจาะ ส่วนกำไรของสหกรณ์ก็แบ่งเป็นหลายส่วน เช่น เป็นเงินซากาด ส่งเคราะห์ผู้ทุกข์ยาก เป็นสวัสดิการ พัฒนาชุมชน ปันผลให้ผู้ถือหุ้น และพัฒนาสหกรณ์ ซึ่งเงินส่วนใหญ่จะนำไปใช้เพื่อส่วนรวม

“เราทำโครงการมาประมาณ 6 เดือนแล้ว แม้เรื่องสหกรณ์ร้านค้าจะเป็นกิจกรรมเล็ก ๆ แต่ผมเห็นว่าส่งผลอย่างมาก คนมารวมกันช่วยเหลือกัน ช่วยกันสอดส่องดูแลชุมชนหมู่บ้าน ดูแลเยาวชน และเข้ามัสยิดมากขึ้น หมู่บ้านก็สะอาดขึ้น เพราะเราร่วมใจกันดูแลเรื่องสิ่งแวดล้อม ทั้งหมดนี้คือผลพวงที่เกิดจากความศรัทธาในศาสนาและทุกคนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง”

ด้านนายมะลาเซ็ง จะเตะ ผู้ใหญ่บ้านบ้านละเวง ตำบลดอนทราย อำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี ได้พูดอย่างภูมิใจว่าตั้งแต่เป็นผู้ใหญ่บ้านมายังไม่เคยมีชาวบ้านจำนวนมากมาร่วมกันประชุมพูดคุยถึงปัญหาของตนเอง ทุกคนได้พูดถึงปัญหาของชุมชนบ้างก็เสนอทางออก ผมในฐานะผู้ใหญ่บ้านรู้ในเวลานั้นเองว่าลูกบ้านมีปัญหามากมายและรู้ที่จะเสนอแนวทางแก้ไขอย่างเป็นเรื่องเป็นราวและรู้ดีเวลานั้นเองว่า ที่เรา (รัฐ) เคยเข้าใจว่า เราต้องทำให้ชาวบ้านนั้นคิดผิด ชาวบ้านเขาคิดได้ทำได้และเพิ่งเข้าใจคำพูดที่ว่าชาวบ้านเป็นหลักในการพัฒนานั้นเป็นแบบนี้เอง

“ประกอบกับโครงการชุมชนศรัทธา เน้นในเรื่องของหลักศาสนาควบคู่ไปกับการที่ให้ชาวบ้านเป็นแกนหลัก โดยมี 4 เสาหลักในหมู่บ้านจับมือทำงานไปด้วยกัน จึงคิดว่าหากหมู่บ้านไหนนำหลักการเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ หมู่บ้านนั้นสงบสุขแน่นอน” มะลาเซ็งสรุป

แม้ว่าได้ลงตรวจสภาพพื้นที่ทำงานของโครงการชุมชนศรัทธาเพียง 4 หมู่บ้าน จากทั้งหมด 133 หมู่บ้าน ครอบคลุม 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่สังจรรย์ธรรมสำคัญที่พบก็คือ ของดีไม่จำเป็นต้องเป็นโครงการใหญ่ ๆ งบประมาณมาก ๆ เสมอไป แต่โครงการเล็ก ๆ ที่มีทิศทางตรงกับความต้องการของชาวบ้านอย่างเช่น ชุมชนศรัทธา ที่โน้มนำหลักความศรัทธาในคำสอนทางศาสนา ไปใช้ในกิจกรรม การแก้ปัญหาที่ชาวบ้านเป็นหลักในการพัฒนา โดยมีแกนนำ 4 เสาหลักจับมือทำงานร่วมกัน จึงสามารถ “คลิก” ได้ถูกจุดของปัญหาของพี่น้องในจังหวัดชายแดนใต้ได้อย่างแท้จริง

วันนี้แม่ “กัมปง ตักวา” จะเริ่มได้ไม่ถึงปี แต่ด้วยทิศทางในการพัฒนาที่ชัดเจน ความหวังของการกลับสู่สันติก็บังเกิดขึ้น ความหวังที่เกิดจากชาวบ้านเป็นผู้สร้างเองบนพื้นฐานของความดีงาม

รายชื่อคณะกรรมการ

บริหารโครงการชุมชนศรัทธา

กองเลขานุการ/โครงการชุมชนศรัทธา

1. นายภูมิหมัด ดือราโอะ
2. น.ส.มารีเกะ หวังจิ
3. น.ส.ชานาเบะ ยูโซะ
4. น.ส.ธิดารัตน์ รัตไว้

รายชื่อคณะกรรมการ บริหารโครงการชุมชนศรัทธา

ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
1. นายไพศาล ดะห์ลัน	ประธานกรรมการ
2. นายสะมาแอ เจ๊ะมูดอ	รองประธานฯ
3. นายคิน สาเม๊ะ	รองประธานฯ
4. นายแวรอมลี แวบูละ	กรรมการและเลขานุการ
5. นายลาเต๊ะ มาหะมะ	กรรมการและผ.เลขานุการ
6. นายมะหะมัดยาลี เวะหลง	กรรมการและผ.เลขานุการ
7. นางสาวคิงนิจ มากชูชิต	กรรมการฝ่ายทรัพยากร/บัญชี
8. นายเจ๊ะปอ สะแม	กรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์
9. นายมาหะมัดนาซอรี เมาดี	กรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์
10. นายหาลิดง อับดุลเลาะ	กรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์
11. นายมุฮัมมัดดือราฟี สะมะแอ	กรรมการบริหารเครือข่ายฯ
12. นายมะนาแซ สาละ	กรรมการบริหารเครือข่ายฯ
13. นายสุรเชษฐ์ บุญเทพ	กรรมการบริหารเครือข่ายฯ
14. นายภูมิหมัดสะเปอิน ทะยิเซ็ง	กรรมการบริหารเครือข่ายฯ
15. นายदनยา สะแลแม	กรรมการบริหารเครือข่ายฯ
16. นายอับดุลเลาะ วาแม	กรรมการบริหารเครือข่ายฯ
17. นายนำ แวทองคำ	กรรมการบริหารเครือข่ายฯ
18. นายอะหวัง สาแม	กรรมการบริหารเครือข่ายฯ
19. นายดอเซะ มะเซ็ง	กรรมการบริหารเครือข่ายฯ

ใช้ศาสนา นำการพัฒนา การเมือง
การทหาร ให้ชุมชนและ 4 เสาหลัก
เป็นแกนกลาง เพื่อยกระดับคุณภาพ
ชีวิต ประชาชนชายแดนใต้

มูลนิธิ
“กัมปง ตักวา”

ทางรอดของการแก้ปัญหา
จังหวัดชายแดนใต้

كمفوخ تقوى

[www: ch-sattha.com](http://www.ch-sattha.com)